

FRONTISSA

Publicació semestral de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

Juny 2026 - núm. 51

editorial

Assemblees i renovació de la junta. Un comiat.

El 14 de març passat vam celebrar a Santes Creus les assemblees generals ordinària (44a) i extraordinària (20a). D'acord amb els Estatuts, es va dur a terme la renovació de càrrecs que caducaven (vicepresidència segona, tresoreria i sis vocalies). Pel que fa a la vicepresidència segona i la tresoreria, els centres del Segrià i del Bages havien presentat a reelecció les persones que ja els ostentaven (M. Jesús Llaveró i Ignasi Cuadros) i, no havent-hi cap altra candidatura, l'assemblea els va ratificar.

Pel que fa a les vocalies, tres es presentaven a la reelecció (C. E. Ribagorçans, Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià i Taller d'Història de Gràcia), mentre que les altres no (C. E. d'Isona i Conca Dellà, C. E. de l'Hospitalet de Llobregat i I. E. C. del Montsià). Les vacants es van cobrir mitjançant votació dels presents (i vot per correu). Hi hagué nou candidatures per a les sis vacants, un signe de vitalitat. Van resultar elegits els candidats del C. E. Ribagorçans (Òscar Jané), de la FedinesPV (Andreu Ginés), de la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell (Glòria Dalmau), del Patronat d'E. Osonencs (Xavier Roviró), de la Societat Catalana d'Història Cultural (Pere Poy) i del Taller d'Història de Gràcia (Josep M. Contel).

Cal mostrar agraïment a tots els centres que van presentar candidatures (9), així com els que van fer-se presents a l'assemblea (43) i els que van expressar el vot per correu (5). En especial, cal valorar la feina feta pels centres i persones que van cedir els seus llocs després d'un període d'exercici, en alguns casos dilatats. No oblidem que tant es fa un servei al col·lectiu presentant-se per ocupar un lloc a la junta com cedint-lo perquè d'altres puguin expressar veus i inquietuds noves. Donem la benvinguda a les entitats i membres que entren de bell nou a la junta, per treballar amb els que hi restem en una nova etapa. Continuem endavant amb els projectes en

cur i amb les propostes i idees que van aflorar a l'assemblea.

Assemblea de la CCEPC a Santes Creus

Deixem constància amb tristesa del traspàs el dia de Sant Jordi de la companya de junta i estudiosa i activista de la dansa tradicional Montserrat Garrich Ribera (Barcelona, 1957-2026), artífex de l'Inventari de Danses Vives de Catalunya (2017) i sòcia d'honor de l'Esbart Català de Dansaires. Va participar amb energia en la nostra entitat fins que la malaltia li ho va permetre i va deixar una empremta de rigor i compromís, tant associatiu com de recerca. En el comiat diumenge, 26 d'abril, acompanyà la família una nombrosa assistència d'amics, així com elements del bestiar festiu barceloní. La recordarem sempre.

Montserrat Garrich Ribera

NARCÍS FIGUERAS CAPDEVILA
PRESIDENT DE LA CCEPC

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana

CCEPC

Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2007

sumari

editorial

Assemblees i renovació de la junta. Un comiat.
pàg. 1

des de la universitat

Un vincle antic i profitós: el conveni de recerca arqueològica entre l'Ajuntament de Calafell i la Universitat de Barcelona

pàg. 2

una imatge, una història

Observatori de la comissió nord-americana a Portacoeli. Eclipsi total de Sol de l'any 1905

pàg. 3

coneguem els centres d'estudis

Associació Amics de la Seu de Manresa. Origen i fundació

pàg. 4-5

ccepc

Noves incorporacions a la Junta de Govern de la CCEPC

XV congrés de la CCEPC

Adhesió de nous centres d'estudis

pàg. 6-7

institut d'estudis catalans

La Societat Catalana d'Ordenació del Territori, més de 40 anys promovent l'Ordenació del Territori a Catalunya

pàg. 8

institut ramon muntaner

Reivindiquem la importància de la recerca local

pàg. 9-10

l'entrevista

Entrevista a Núria Gallart i a Sara Ubach, coordinadores del II Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals

pàg. 11-13

la finestra

La flama que ha encès el país

pàg. 14-15

l'arxiu

L'Arxiu Comarcal del Baix Penedès

pàg. 16-17

el museu

L'Ecomuseu de Bicorp. El cor bategant al massís del Caroig

pàg. 18-19

resenyes i novetats

pàg. 20-23

Un vincle antic i profitós: el conveni de recerca arqueològica entre l'Ajuntament de Calafell i la Universitat de Barcelona

Aquesta petita contribució és una breu reflexió sobre el vincle mantingut, des de fa més de cinc dècades, entre la població penedesenca de Calafell i la Universitat de Barcelona. Aquesta antiga i sostinguda relació té dos grans protagonistes: Joan Santacana Mestre i Joan Sanmartí Grego, grans mestres i intel·lectuals de prestigi que van acabar la seva carrera acadèmica com a catedràtics de la Universitat de Barcelona. No és el moment ni el lloc de fer una glossa d'aquestes dues personalitats, però no em puc estar de recordar que ambdós compartien una visió antropològica de l'arqueologia, sumada a una gran habilitat per analitzar el comportament de les societats, i tot plegat combinat amb una gran capacitat per elaborar síntesi de grans períodes o problemàtiques, unes qualitats que en l'actualitat estan en franca regressió.

Entre les moltes coses que van unir aquests dos amics cal destacar la recerca arqueològica desenvolupada en el jaciment d'Alorda Park, actualment conegut com la Ciutadella Ibèrica de Calafell, al Baix Penedès. El jaciment és un petit nucli fortificat d'uns 3.000 m², ocupat per un cabdill cossetà i els seus familiars i súbdits entre els segles VI i

Primera promoció d'alumnes del Grau d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona en pràctiques a la Ciutadella. A la dreta, amb samarreta groga, l'autor d'aquest article i l'arqueòloga de l'Ajuntament de Calafell.

III aC. Però el que ha fet famós aquest jaciment és que, després de la seva excavació extensiva, ha estat reconstruït íntegrament mitjançant tècniques d'arqueologia experimental, un projecte de reconstrucció arquitectònica i de museografia didàctica que ha fet de la Ciutadella un referent del turisme cultural, i per on han passat —i continuen passant— desenes de milers de visitants.

Voldria destacar que jo mateix em vaig formar sota la tutela d'en Joan Sanmartí, primer el meu mestre, després company, i finalment amic. De fet, la meua primera intervenció arqueològica va ser l'estiu de l'any 1990, quan després d'una de les seves classes em va proposar d'anar a Calafell, però només per a rentar i processar la ceràmica arqueològica, atès que l'equip d'excavació ja estava complet. I així va ser. Per tant, he de confessar que jo mai he excavat a la Ciutadella. Aquesta circumstància no deixa de ser una paradoxa, perquè després de la sobtada i inesperada mort d'en Joan, l'octubre del 2023, he esdevingut el promotor d'un conveni entre l'actual consistori de Calafell i la Universitat de Barcelona.

Un dels motius que expliquen aquesta iniciativa és que des del curs 2024-25 la Ciutadella ibèrica ha esdevingut el camp de pràctiques d'una assignatura del Grau d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona, on faig les funcions de tutor dels estudiants, mentre que la direcció dels treballs recau sobre els tècnics arqueòlegs de l'Ajuntament de Calafell.

Ha estat a partir de llavors que he mantingut una relació més estreta amb en Joan Santacana, fill de la població i ara ja jubilat a la universitat —tot i que no a la seva activitat científica i divulgadora—, però abans, ara i sempre, un dels motors de la vida cultural de Calafell. Actualment, gràcies a l'aval d'en Joan i a l'interès del consistori per reforçar i donar un nou impuls a la col·laboració històrica entre ambdues insti-

tucions, l'ajuntament està rehabilitant un immoble de la població a tocar del castell medieval de Calafell, la Casa del Robert, destinat a ubicar un centre de recerca universitari, permanent i estable, dedicat a la investigació històrica i arqueològica del municipi.

L'objectiu d'aquesta iniciativa és crear un espai multifuncional, amb allotjaments, magatzems, laboratoris i espais de reunió i treball, i on a banda d'acollir els alumnes en pràctiques, esdevindrà un equipament cultural, de divulgació i transferència del coneixement de primera magnitud. La intenció és que s'hi celebrin seminaris, congressos, exposicions i altres activitats, sempre en col·laboració entre els tècnics de patrimoni de l'Ajuntament de Calafell i els investigadors de la Universitat de Barcelona.

En definitiva, la signatura d'aquest conveni és un pas més en el camí que ha unit durant dècades aquestes dues institucions, i sobretot és un instrument que permet planificar i preparar el futur de la recerca arqueològica i del patrimoni històric de Calafell i del conjunt del Penedès, esperem que com a mínim per als cinquanta anys vinents.

JAUME NOGUERA
PROFESSOR TITULAR D'ARQUEOLOGIA DE LA
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Observatori de la comissió nord-americana a Portacoeli. Eclipsi total de Sol de l'any 1905.

Les previsions astronòmiques assenyalaven la península Ibèrica com lloc privilegiat per observar l'eclipsi del 30 d'agost de 1905. Era on més temps duraria l'anomenada «Totalitat», fase en la qual el Sol queda totalment ocult per la Lluna, uns minuts, on és possible contemplar la meravellosa Corona Solar. Nombroses foren les expedicions científiques estrangeres que arribaren a Espanya per realitzar els seus estudis. Les ciutats agraciades on l'eclipsi seria total, quedaven localitzades en una franja que anava des de Galícia fins a les Illes Balears. La província de València quedava dividida quasi per la meitat i només els pobles del nord gaudirien d'aquest extraordinari fenomen.

Aquesta meravellosa fotografia es conserva a l'Arxiu ABC, d'autor desconegut, data del 31 de juliol de 1905. Mostra part del campament muntat per la comissió de l'Observatori Naval dels Estats Units (USNO) ubicada a les muntanyes de Portacoeli, als terrenys de l'antiga Cartoixa. A l'esquerra i en el centre de la imatge posen els científics americans, encapçalats per l'astrònom Frank B. Littell de braços plegats, a la dreta trobem un grup de visitants.

El 20 de juliol de 1905 va arribar a València el creuer USS Minneapolis C 13 procedent de Nova York amb un equip d'investigadors per observar l'eclipsi solar, l'acompanyava el carboner «Caesar» com a vaixell de suport transportant gran part de la càrrega. Cinc dies després un grup de mariners i d'experts arribaren a les muntanyes de Portacoeli, tots els instruments i materials necessaris varen ser transportats amb carros des del Grao de València.

Immediatament, va començar el treball de muntatge: casetes de fusta, tendes de lona, tubs, aparells i maquinària de complicada estructura. Els instruments més cridaners destinats a l'observació i estudi de l'eclipsi quedaren plasmats a la fotografia: al fons ocupant quasi tota l'amplària de la instantània el fotoheliògraf, la càmera més gran muntada fins aleshores de 20 metres de llargària, a la dreta un espectògraf i en primer pla un «Polar Axis» amb telescopi incorporat.

L'expedició nord-americana, que va arribar a estar formada per 56 membres, va romandre a Portacoeli un mes aproximadament. Varen generar gran expectació, rebent multitud

de visites de periodistes i fotògrafs de totes les publicacions de l'època, autoritats, curiosos i veïns de les localitats properes. La premsa valenciana va demanar en nombroses ocasions que la gent respectara la tranquil·litat a l'Observatori i que no es desplaçara el dia de l'eclipsi. L'efecte va ser totalment el contrari, el matí del 30 d'agost arribaren a l'estació de Bétera en tren més de 2.000 persones que col·lapsaren per complet el servei de galeres i ripperts que cobria el trajecte d'11 km de Bétera a Portacoeli. Fins i tot, moltíssima gent va fer l'excursió caminant, ningú volia perdre's el majestuós esdeveniment en aquella ubicació privilegiada.

A les Portes del Cel, «The Gates of Heaven» com deien els americans, la Totalitat es va produir al voltant de les 13:15 hores i va tindre una duració de 106 segons, un grandios espectacle que tots varen celebrar emocionats entre aplaudiments i algun plor.

TONI GRANDE BALLESTER
CENTRE D'ESTUDIS LOCALS DE BÉTERA

Arxiu ABC

Associació Amics de la Seu de Manresa. Origen i fundació

L'Associació Amics de la Seu de Manresa és una entitat cultural i patrimonial creada amb la finalitat de promoure la conservació, la restauració, l'estudi i la difusió de la basílica de Santa Maria de la Seu de Manresa, un dels principals monuments del gòtic català i element central del patrimoni històric i cultural de Manresa i de les comarques centrals.

L'associació fou constituïda oficialment el 22 de maig de 1971 amb l'aprovació dels seus estatuts fundacionals, posteriorment legalitzats per les autoritats de l'època i ratificats, ja en democràcia, per la Generalitat de Catalunya.

D'acord amb els seus estatuts, els objectius principals de l'entitat han estat promoure la restauració, la conservació i el manteniment de la basílica, vetllar per la preservació dels elements arquitectònics, artístics i ornamentals del conjunt monumental, impulsar estudis arqueològics, històrics i documentals, i fomentar la recerca i la divulgació cultural i científica sobre la Seu.

Trajectòria i actuacions

Des de la seva fundació, l'Associació Amics de la Seu de Manresa ha desenvolupat una activitat continuada en favor de la conservació integral de la basílica, tant en l'àmbit patrimonial com en el cultural i divulgatiu.

Entre les actuacions impulsades o promogudes per l'associació destaquen les prospeccions arqueològiques, la restauració dels vitralls de la nau central, la restauració de l'altar de la cripta, les reformes de la capella de Sant Agustí, la renovació i l'ampliació del conjunt de campanes, la nova imatge de la Mare de Déu de l'Alba, diverses intervencions en retaules, la restauració del portal de Santa Maria i l'arranjament amb ampliació de l'orgue.

En els darrers anys també s'han dut a terme actuacions d'una nova restauració de l'orgue, la reparació i la posada en funcionament de les campanes i la instal·lació de vitrines de protecció dels cossos sants.

La Seu de Manresa com a patrimoni protegit

La basílica de Santa Maria de la Seu de Manresa és un dels edificis més

destacats del patrimoni arquitectònic català i està catalogada com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), la màxima figura de protecció patrimonial prevista per la legislació catalana.

Aquesta consideració reconeix el seu extraordinari valor històric, arquitectònic, artístic i simbòlic, i reforça la necessitat de garantir-ne la conservació i la transmissió a les generacions futures.

Activitats culturals i vida associativa

Una de les principals fites anuals de l'associació és la celebració del Dia de la Seu, una jornada que combina el caràcter religiós tradicional amb una àmplia programació cultural i divulgativa, amb conferències, jornades temàtiques, visites guiades, concerts, activitats musicals i actes commemoratius vinculats a la història de la basílica.

L'associació participa igualment en diverses commemoracions institucionals i culturals, com ara el Dia Internacional dels Museus, la Diada Nacional de Catalunya, les festes de la ciutat i altres jornades patrimonials i religioses.

Aquestes iniciatives contribueixen a reforçar el vincle entre la Seu i la ciutadania i consoliden la basílica com un espai viu i actiu dins la vida cultural de Manresa.

La Seu com a centre cultural

L'Associació Amics de la Seu de Manresa treballa perquè la basílica esdevingui un dels grans centres culturals de referència de les comarques centrals de Catalunya.

La singularitat arquitectònica del monument i la seva centralitat urbana fan de la Seu un espai idoni per acollir activitats culturals de qualitat relacionades amb la música, les arts, la recerca històrica i la divulgació patrimonial, sense oblidar els orígens i la tradició religiosa amb més de set-cents anys d'antiguitat.

Premi Berenguer de Montagut

Entre les iniciatives impulsades per l'associació destaca el Premi Berenguer de Montagut, integrat dins els Premis Lacetània. Aquest guardó fou creat amb l'objectiu de fomentar la investigació, l'estudi i la divulgació del patrimoni històric, arquitectònic i artístic de la Seu de Manresa.

Els treballs premiats han tractat qüestions diverses, com la música a la Seu, la rehabilitació arquitectònica de la basílica, l'art barroc del seu entorn o la història i la sonoritat de les campanes.

El premi pren el nom de Berenguer de Montagut, mestre d'obres vinculat

Conferència a la sala gòtica.

a la construcció de la Seu i figura cabdal del gòtic català, també conegut per la construcció de basílica de Santa Maria del Mar.

Lliurament del premi Berenguer de Montagut.

Activitat editorial

L'associació desenvolupa igualment una tasca editorial mitjançant la publicació de llibres, estudis i materials divulgatius relacionats amb la història, l'arquitectura i el patrimoni de la Seu.

Fins ara s'han editat diverses publicacions derivades del Premi Berenguer de Montagut i es preveu la publicació de nous treballs. Aquestes edicions contribueixen a ampliar el coneixement científic i social sobre el monument i a reforçar-ne la projecció cultural.

Exposicions i espais culturals

En l'àmbit expositiu, l'associació ha impulsat la creació i la dinamització d'espais destinats a la difusió artística i cultural.

Cal destacar la inauguració de l'Espai Oliva com a nou espai expositiu vinculat a la Seu, iniciat amb una exposició de l'escultora Àngels Freixanet. Aquesta iniciativa reforça la voluntat d'obrir la basílica a noves manifestacions culturals i creatives contemporànies.

Exposició d'Àngels Freixanet.

Exposició de maquetes de la Seu.

Participació en commemoracions i diades

L'associació participa activament en diverses commemoracions institucionals, culturals i religioses de la ciutat i del país. Entre aquestes activitats destaquen: el Dia Internacional dels Museus, la Diada Nacional de Catalunya de l'Onze de Setembre, celebracions litúrgiques i commemoracions religioses, actes de la Festa Major de Manresa i jornades patrimonials i culturals.

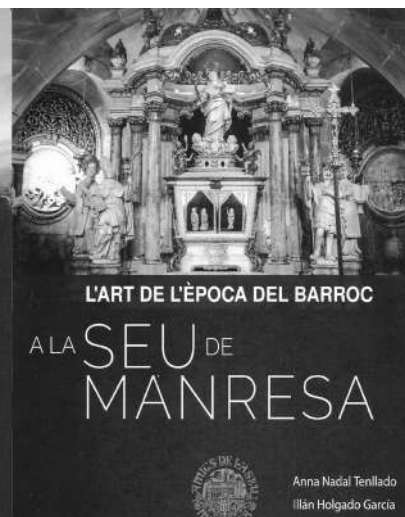
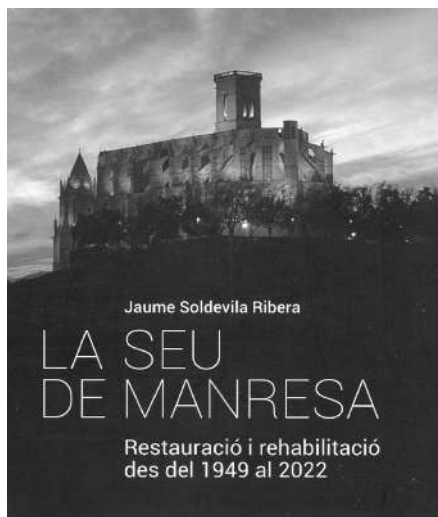
Aquesta presència contribueix a consolidar la Seu com un element central de la identitat històrica i cultural de Manresa.

Perspectives de futur

L'Associació Amics de la Seu de Manresa continuarà treballant per aprofundir en el coneixement, la protecció i la difusió del patrimoni de la basílica de Santa Maria de la Seu de Manresa.

Els principals reptes de futur passen per col·laborar en la rehabilitació de la Seu, reforçar la sensibilització ciutadana envers el patrimoni, ampliar les activitats culturals i educatives i consolidar la Seu com un espai obert, integrador i viu al servei de la cultura, la ciutat i el país.

FRANCESC RAFAT PRAT
PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ AMICS DE LA
SEU DE MANRESA

Llibres publicats per Amics de la Seu de Manresa.

Noves incorporacions a la Junta de Govern de la CCEPC

El dissabte, dia 14 de març de 2026, vam celebrar a Santes Creus la XXXIV Assemblea General Ordinària de la CCEPC i també la XX Assemblea General Extraordinària.

En l'Assemblea General Extraordinària, d'acord amb les previsions dels Estatuts, es va dur a terme la renovació de càrrecs i vocalies que caduquen (vicepresidència segona, tresoreria i 6 vocalies). Pel que fa als càrrecs de vicepresidència segona i tresoreria, els centres del Segrià i del Bages havien presentat a reelecció les persones que actualment els ostenten (M. Jesús Llaveró i Ignasi Cuadros) i, no havent-hi cap altra candidatura per ocupar-los, l'assemblea els va ratificar.

Pel que fa a les 6 vocalies, 3 es presentaven a la reelecció (Òscar Jané del Centre d'Estudis Ribagorçans, Andreu Ginés de la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià

i Josep M. Contel del Taller d'Història de Gràcia Centre d'Estudis), mentre que les altres 3 no (Cisco Amorós del Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà, Marcel Poblet del Centre d'Estudis de L'Hospitalet i Maria Josep Margalef de l'Institut d'Estudis Comarcals del Montsià). Les vacants es van cobrir mitjançant votació dels centres presents (i amb vot per correu). Hi havia globalment 9 candidatures per cobrir les 6 vocalies a renovar, tot un signe de vitalitat dels centres d'estudis de la Coordinadora.

Les sis candidatures a vocalies més votades van ser les tres que es presentaven a reelecció i la Fundació Bosch i Cardellach (Glòria Dalmau), el Patronat d'Estudis Osonencs (Xavier Roviró) i la Societat Catalana d'Història Cultural (Pere Poy).

La Junta de Govern de la CCEPC expressa el seu agraïment a tots els centres que van presentar candidatu-

ra (9), als que van fer-se presents a l'assemblea (43) i als que van expressar el seu vot per correu (6). En especial, agraïm la feina feta als centres i persones que van cedir els seus llocs després d'un període d'exercici, en alguns casos dilatats.

Igualment, donem la benvinguda a la junta a les entitats i persones que s'hi incorporen de bell nou, per treballar junt amb les que hi restem en aquesta nova etapa.

Assemblea de la CCEPC celebrada a Santes Creus

XV congrés de la CCEPC

El títol del XV congrés de la CCEPC és **"Institucions i poders en l'àmbit local"** i tindrà lloc a la sala d'actes del Comú d'Escaldes-Engordany (Principat d'Andorra), amb la Societat Andorrana de Ciències com a entitat amfitriona, del 6 al 8 de novembre de 2026.

Comú d'Encamp on es celebrarà el XV congrés de la CCEPC

Com és habitual l'àmbit territorial és els territoris de parla catalana i la cronologia abraça des del període baixmedieval fins a l'actualitat, amb especial interès en les etapes moderna i contemporània.

Focus temàtics principals: institucions locals; poders no formals; identitats locals i expressions culturals i simbòliques; continuïtats i ruptures; centres i perifèries; memòria i patrimoni material i immaterial vinculat.

Descripció: El congrés vol incidir especialment en la recollida i interpretació (o relectura) de dades sobre les formes d'organització dels múltiples poders institucionals (nobiliaris, castrals o militars, comunals o civils, eclesiàstics, judicials; deliberatius, executius, coercitius...) operants en l'àmbit local als territoris de parla catalana des del període baixmedieval fins a l'actualitat, amb especial interès en els períodes modern i contemporani. Les aportacions es poden centrar tant en l'extracció socioprofessional, territorial o política dels integrants de les institucions de poder en qüestió, com en la legislació i documentació associada a aquestes, la seva trajectòria històrica i eventual conflictivitat, aspectes de territorialitat i demarcació, sobre memòria i patrimoni vinculats, etc.

Igualment es proposa explorar i valorar el paper jugat en el decurs de la cronologia indicada per les instàncies, mecanismes o grups d'influència i poder informal en les comunitats locals: des de les famílies i clans, les elits i els notables locals, els implicats en pràctiques comunitàries (religioses, festives...)

i en formes de pressió o crítica social, denúncia o difamació, dissidència o resistència a l'autoritat fins a l'emergència contemporània dels partits polítics organitzats o la premsa escrita.

Es proposa de dedicar un especial èmfasi a:

- Les continuïtats i ruptures (p. e. canvis en el pas a l'estat liberal, supervivència i adaptació d'institucions antigues en nous contextos, regressions i resignificacions en el franquisme...).
- L'anàlisi comparada de casos, situacions o fenòmens en poblacions, territoris i períodes diversos.

Proposta d'àmbits:

1. Institucions locals: la fundació i organització d'institucions locals comunitàries i de govern; normatives i legislacions; trajectòria i conflictivitat; extracció social, professional i política dels seus membres; territorialitat i demarcació; identitat generada i patrimoni vinculat.
2. Poders no formals: elits i notables, famílies i clans; grups de pressió i

d'influència; pràctiques comunitàries coercitives; crítica i denúncia; dissidència i resistència; ideologies i partits; fulls volanders i premsa.

3. Centres i perifèries: relacions o tensions de parròquies amb bisbes, cúries, capítols catedralicis, monestirs...; d'universitats, comuns o ajuntaments amb vegueries, corregiments, diputacions, governs...; de grups de pressió o

partits organitzats amb direccions regionals o nacionals...

Presentació de comunicacions

Es podran presentar comunicacions a qualsevol dels tres àmbits del congrés. Cal enviar les propostes a ccepc@ccepc.cat

Terminis: 6 de juliol de 2026. Nom i cognoms de l'autors/a, adscripció (si s'escau) a universitat o

entitat, àmbit del congrés proposat, títol de la comunicació i un resum de 1.000 caràcters (espais inclosos).

20 de setembre de 2025. Lliurament del text sencer de la comunicació (màxim de 30.000 caràcters, incloses notes i un màxim de cinc imatges o gràfics). Els autors de les comunicacions acceptades rebran les indicacions normatives de presentació.

Adhesió de nous centres d'estudis

Associació CER Licano Subteriore

Associació Centre d'Estudis i Recerca de Lliçà de Vall. Fundada el 2019. Pl. de la Vila, s/n, 08185 Lliçà de Vall. Correu-e: cerlisadevall1@gmail.com Web: <https://cerldv.wordpress.com/>

Activitats: recerca, exposicions, parada de Sant Jordi, sortides, visites de patrimoni.

blicacions, butlletí anual (Clos de la torre), recursos en línia i altres.

Associació Amics de la Seu de Manresa

Fundada el 1971. Baixada de la Seu, 1. 08242 Manresa. Correu-e: info@seudemanresa.cat Web: <https://seudemanresa.cat/amics-de-la-seu/>

Activitats principals: Ajuts al manteniment i rehabilitació basilica, actes culturals, conferències, concerts, exposicions, publicació de llibres. Editen el butlletí anual Memòria.

Correu-e: arxiuhistoric9b@gmail.com Web: <https://arxiuhistoric.blogspot.com/>

Activitats principals: defensa del patrimoni històric, arquitectònic, cultural, documental i memorialístic de Nou Barris mitjançant activitats com: passejades i rutes pels barris del nostre Districte. Rutes per Collserola. Històries de Cafè amb els objectius de recollir la història oral de Nou Barris; ser un fòrum de debat i fomentar l'intercanvi de records, opinions i vivències. Conferències, xerrades i seminaris. Exposicions. Publicacions. Butlletí semestral Butlletí L'Arxiu.

Arxiu Històric de Roquetes Nou Barris

Grup de Recerca i Estudis Cassanencs

Fundat l'any 2000. Rambla onze de setembre, 107. 17244 Cassà de la Selva. Correu-e: greccassa@gmail.com Web: <https://greccassa.cat/>

Activitats: Recerca i protecció del patrimoni històric de Cassà de la Selva. Editen Descobrim, butlletí trimestral.

Associació El Llibre de la Vida

Fundada el 2016. Passeig del Vapor Gran, 39, passadís B. 08221 Terrassa

Correu-e: info@llibredelavida.com Web: <https://llibredelavida.wordpress.com/>

Activitats: tallers amb gent gran i escoles. Publicació de llibres de records, contes i jocs.

Associació El Llibre de la Vida
preservem els records de les persones

Centre d'Estudis Històrics de Badalona

Fundat el 2024. C/ Felip II, 2-8. 08917 Badalona. Correu-e: cehbada-lona@gmail.com

Activitats: actualment conferències, rutes històriques i actes commemoratius, amb previsió de fer pu-

Centre d'Estudis Populars. Arxiu Històric de Roquetes – Nou Barris

Fundat el 1983. Adreça: Via Favència, 288 A. 08042 Barcelona

La Societat Catalana d'Ordenació del Territori, més de 40 anys promovent l'Ordenació del Territori a Catalunya

La Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT) troba els seus orígens cap al 1975 en l'Àmbit VIII del Congrés de Cultura Catalana, dedicat a l'ordenació del territori i organitzat per Manuel Ribas Piera, Enric Lluch i Ramon Folch. Aquest àmbit fou la primera pedra d'una societat que a finals de 1977 ja comptava amb més d'un centenar de preinscrits.

A finals de 1979 la SCOT va ser reconeguda com a societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), adscrita a la Secció de Filosofia i Ciències Socials, amb Manel de Solà-Morales com a primer president. Des d'aleshores agrupa professionals i estudiosos del territori —arquitectes, geògrafs, economistes, juristes, ambientòlegs, enginyers i sociòlegs— amb la voluntat de promoure el debat, la recerca i la difusió del coneixement sobre la planificació, l'ordenació del territori i l'urbanisme. L'àmbit d'actuació és el conjunt dels Països Catalans.

Els més de quaranta-cinc anys de vida de la SCOT han viscut diverses etapes. En els primers anys, amb una democràcia encara per construir, la

SCOT va fer una tasca de provisió de criteri i propostes a les administracions per bastir les bases de l'administració catalana dels anys vuitanta.

Amb l'arribada del govern de Jordi Pujol s'obre una segona etapa, sota la presidència de Ricard Pié, en què els postulats de la SCOT es van configurar com un argumentari d'oposició que reclamava instruments de planificació urbanística i territorial que els governs de Pujol poc o gens volien desplegar.

Ja en la dècada dels 2000, amb el primer govern de Pasqual Maragall, bona part dels membres de la junta van assumir càrrecs al govern tripartit —Oriol Nel·lo com a Secretari per la planificació territorial, Juli Esteban com a director del programa de planejament— i els postulats de la SCOT passaren a ser directament assumits pel Govern.

En aquest mateix període va néixer l'Anuari Territorial de Catalunya, impulsat per la SCOT, que va consolidar un veritable observatori de plans i debats territorials i va marcar el que fou batejat com la Nova cultura del territori.

La crisi econòmica i l'aturada del suport a l'Anuari van obrir una cinquena etapa en què la SCOT ha orientat els seus debats cap a qüestions més disciplinàries i a la renovació conceptual de l'Ordenació del Territori. Amb els mandats de Josep Maria Llop, Josep Bágüena i actualment Marc Martí, la SCOT persegueix una adequada transmissió de coneixement científic sobre les dinàmiques territorials i els instruments per al seu govern.

La Societat organitza regularment sessions de debat, conferències i jornades obertes a tothom qui s'interessi pel futur del territori. D'altra banda, la Societat convoca els premis Catalunya de Territori Manuel de Solà-Morales, Enric Lluch i un premi específic per a estudiants, que reconeixen cada any treballs i projectes destacats en l'àmbit territorial i urbanístic. Finalment, val a dir que la SCOT participa en diverses publicacions d'interès relacionades amb el món de l'ordenació del territori a tots els espais de parla catalana. Totes les activitats es poden consultar a www.scot.iec.cat

Presentació de la publicació "El planejament territorial a Catalunya. Balanç, vigència i perspectives de futur.", amb la participació de la SCOT.

Reivindiquem la importància de la recerca local

L'Institut Ramon Muntaner té, com una de les seves principals línies estratègiques de treball, la reivindicació de la importància de la recerca local i, per aquest motiu, una part significativa dels seus projectes posen el focus, directament o indirectament, en aquesta qüestió. I no només en la recerca local, sinó també en totes les persones i entitats que formen part d'aquest col·lectiu que darrerament identifiquem com a "associacionisme cultural de recerca", una denominació que singularitza i defineix el tret identitari principal de les entitats que l'integren.

En aquesta primera meitat de l'any volem destacar tot un conjunt de projectes plantejats amb l'objectiu de reforçar aquesta reivindicació.

DO Plecs. Història amb denominació d'origen

Començàvem l'any commemorant els 40 anys de trajectòria i els 200 números publicats de *Plecs d'Història Local*, publicació de referència en l'àmbit dels estudis locals. L'efemèride va servir per posar en valor aquesta publicació en el context de la recerca als territoris de parla catalana i per visibilitzar la gran quantitat de persones investigadores que hi han estat o hi estan vinculades (autors, directors, comitè científic, consell assessor, editors i lectors) i que conformen la "Comunitat Plecs".

La commemoració es va concretar en la producció d'un audiovisual amb el títol *Plecs d'Història Local: història amb denominació d'origen*, en què diverses veus parlen de la trajectòria de la publicació i de la seva transcendència. Si encara no l'heu vist, us convidem a fer-ho en aquest enllaç: <https://www.irmu.org/news/6485>.

L'audiovisual es va presentar en una jornada celebrada el 26 de febrer, amb el títol *DO Plecs. Història amb denominació d'origen*, a l'Espai Francesca Bonnemaison de Barcelona. La sessió, conduïda pel periodista Toni Orensanz, es va completar amb diferents converses entre persones que, d'una manera o altra, han estat o estan vinculades a la publicació:

Primeres converses, amb la participació de:

- Teresa Reyes, cap de la Secció Tècnica de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i membre del consell de redacció de *Plecs d'Història Local*.
- Alexis Serrano, historiador, arxiver, director de l'Arxiu Comarcal del Maresme i membre fundador del Centre d'Estudis Vilassarencs.
- Pau Chica, historiador del Departament de Patrimoni Cultural del Govern d'Andorra i coordinador d'un número recent de *Plecs d'Història Local* dedicat a Andorra.
- Fina Salord, filòloga i una de les principals investigadores de la his-

tòria cultural menorquina, vinculada a l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), on ha exercit com a coordinadora científica i presidenta del Consell Científic, i on continua com a membre d'aquest consell.

- Victòria Almuní, historiadora de l'art, docent, investigadora i gestora cultural, membre del consell de redacció de *Plecs d'Història Local* i actual alcaldessa de la Sénia.
- Andreu Ginés, historiador i director tècnic de la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià (FedinesPV), membre de la junta de la CCEPC, del patronat de l'IRMU i del consell de redacció de *Plecs d'Història Local*.

Segones converses, amb la participació de:

- Enric Garcia, historiador especialitzat en història marítima i director general del Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona, càrrec que assumeix després d'haver encapçalat l'Àrea de Col·leccions i Recerca del mateix museu.
- Rosa Serra, historiadora especialitzada en patrimoni industrial, història contemporània i estudis territorials del Berguedà i les conques industrials del Llobregat, i membre fundadora de l'Àmbit de Recerques del Berguedà.
- Mercè Renom, historiadora, llicenciada per la Universitat de Barcelona i doctora en Història per la Universitat Pompeu Fabra i l'Institut Interuniversitari Jaume Vicens Vives. És investigadora del grup Treball, Institucions i Gènere de la Universitat de Barcelona i ha desenvolupat la seva trajectòria professional al Centre d'Història Contemporània de Catalunya.
- Elvis Mallorquí, historiador mediavalista, especialista en història rural, paisatge històric i territori a les terres gironines, coordinador del número 190 de *Plecs d'Història Local* i membre del Centre d'Estudis Selvatans i de l'Associació d'Història Rural.
- Queral Solé, historiadora i professora de la Universitat de Barcelona, espe-

Taula en el marc de la jornada DO Plecs. Zebra Produccions. Fons IRMU.

cialista en Guerra Civil, franquisme, repressió, exili i memòria democràtica.
- Jaume Claret, historiador i professor agregat als Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), on també dirigeix el màster d'Història del Món Contemporani.

La conclusió és clara: *Plecs* és una publicació necessària que planteja temes des d'una perspectiva transversal i des dels territoris de parla catalana, que aprofita les commemoracions per revisar enfocaments i aproximacions i que, amb les seves ressenyes, ofereix en cada número les novetats més destacades de la historiografia local.

L'activitat *DO Plecs. Història amb denominació d'origen* celebrarà la seva segona edició el 23 de febrer de 2027, també a Barcelona, amb la voluntat de consolidar-se com la cita anual de totes les persones que formen part de la "Comunitat Plecs".

Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals

En paral·lel, el mes d'abril celebrarem la segona edició del Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals, amb més de setanta comunicacions, cinc ponències, dues taules rodones i diverses visites al patrimoni de la ciutat de Lleida.

En aquest cas, els aliats en aquesta reivindicació van ser els joves investigadors vinculats a l'àmbit universitari que han decidit centrar la seva recerca en l'àmbit local, des de disciplines diverses i amb plena cons-

ciència de la importància del fet local per analitzar i contribuir a debats més globals.

Aquesta edició va permetre constatar diversos aspectes rellevants: que alguns d'aquests investigadors han estat beneficiaris de beques i premis de recerca convocats des de l'IRMU o des de les entitats; que alguns mantenen vincles amb aquestes entitats, i que molts treballen temes de gran interès i coincidents amb els que treballen els centres.

En definitiva, el congrés s'ha consolidat com un espai de diàleg i connexió entre els joves investigadors i les entitats. Per aquest motiu, un dels objectius per a pròximes edicions és reforçar la participació de les entitats, amb la voluntat que esdevingui un veritable punt de trobada per generar aliances i col·laboracions que poden contribuir de manera decisiva al relleu generacional, tan reclamat des dels centres d'estudis.

Recercat

Evidentment, el Recercat continua essent el gran aparador de l'activitat dels centres d'estudis: l'espai de projecció del moviment, amb ressò més enllà de la població o comarca que l'acull. Per aquest motiu, és molt important la participació i implicació de les entitats, a les quals volem agrair que l'hagin convertit en una cita anual de referència.

Pobles abandonats

Finalment, us volem presentar el congrés internacional *(Des)Abando-*

nament. L'ordenació política a Europa i els seus efectes en les realitats locals contemporànies, que se celebrarà entre l'1 i el 3 d'octubre de 2026 a l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona. El congrés està vinculat al projecte *Pobles Abandonats. Una herència universal per al coneixement i el desenvolupament del territori*.

Aquest projecte constitueix una contribució, des dels estudis locals, a l'anàlisi de l'abandonament com a eina per prendre decisions que permetin revertir la pèrdua i la concentració de població en els territoris de parla catalana. L'aproximació local permet identificar les especificitats de cada zona i posar-les en relació amb problemàtiques generals, fet que afavoreix decisions més ajustades a les necessitats de cada entorn.

Els resultats del projecte i, esperem que també, les aportacions del congrés evidenciaran, una vegada més, la importància d'estudiar de manera local i transversal les qüestions que ens afecten directament com a societat.

En definitiva, tot un conjunt de projectes que ens ofereixen l'oportunitat de marcar perfil, de mostrar la importància de l'associacionisme cultural de recerca per a conèixer el passat però sobretot per tenir una base sòlida per projectar i prendre decisions amb solvència.

M. CARMÉ JIMÉNEZ FERNÁNDEZ
DIRECTORA DE L'IRMU

II Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals. Vèrtex Comunicació. Fons IRMU.

Inauguració del Recercat al Pont de Suert. Vèrtex Comunicació. Fons IRMU

Entrevista a Núria Gallart i a Sara Ubach, coordinadores del II Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals

Núria Gallart i Sara Ubach Coordinadores de II Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals

Núria Gallart Guivernau és graduada en Educació Social i en Treball Social per la Universitat de Lleida i compta amb un màster en Treball Social Sanitari per la Universitat Oberta de Catalunya. Actualment treballa com a treballadora social a l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova de Lleida i és professora adjunta a la Universitat de Lleida. La seva trajectòria combina la pràctica sociosanitària, la recerca i la docència en l'àmbit del treball social sanitari i la bioètica. Ha publicat diversos treballs especialitzats i ha estat reconeguda amb el Premi Salvador Pániker.

Sara Ubach Balagué és graduada en Història per la Universitat de Lleida i compta amb màsters en recerca històrica, arqueologia i patrimoni per la Universitat de Perpinyà Via Domícia. Actualment cursa el doctorat en Història Medieval amb una tesi sobre les xarxes familiars i el poder a l'Andorra baixmedieval. Des del 2016 treballa com a arqueòloga per al Govern d'Andorra en la gestió i la protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic. Així mateix, participa en projectes de recerca, congressos i excavacions arqueològiques sobre història medieval i patrimoni cultural.

Totes dues han estat les responsables de coordinar la segona edició del Congrés de Joves Investigadors en Estudis Local, un Espai de Diàleg.

Com va rebre la crida de la primera edició del Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals i què us va motivar a formar-ne part?

La crida de la primera edició del Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals ens va arribar en moments diferents, ja fos com a investigadors que coneixíem els impulsors de la iniciativa, en Carlos Moruno i en Sergi Tella, o per la difusió que ens va arribar a través de les xarxes de coneixences, però en tots els casos va generar una sensació compartida: la de trobar, finalment, un espai propi. Ja participàvem d'una manera o altra en la recerca local i, des d'àmbits molt diferents, en recerques vinculades al territori o a iniciatives locals, però sovint ho fèiem de manera molt aïllada i amb poques oportunitats de compartir inquietuds amb altres investigadors joves que estiguessin fent camins semblants. Per això, quan vam conèixer la proposta, la vam percebre com una iniciativa necessària i, sobretot, molt engrescadora.

El que ens va motivar a formar-ne part va ser precisament aquesta possibilitat de crear una xarxa d'investigadors que fora d'un àmbit universitari agrupés un grup d'investigadors en estudis locals de qualsevol disciplina que volgués treballar sobre el territori. Els estudis locals tenen una gran riquesa perquè connecten directament

amb les comunitats, amb la memòria, amb el patrimoni i amb les transformacions socials i culturals dels territoris. El congrés ens ofería un marc en què reivindicar que allò que és local és una porta d'entrada imprescindible per entendre processos molt més amplis.

També ens va atreure la transversalitat de la proposta. Hi convivien investigacions històriques, socials, mèdiques, lingüístiques, arqueològiques, tecnològiques, artístiques i vinculades a una àmplia diversitat de disciplines. Aquesta diversitat demostrava que els estudis locals són un espai de trobada entre disciplines i maneres diferents d'aproximar-se al coneixement, fet que volíem experimentar i compartir. Per a moltes persones joves investigadores, això és especialment valuós perquè permet sortir de compartiments estancs i entendre la recerca des d'una perspectiva més oberta i col·laborativa.

D'altra banda, també ens va semblar molt important que el congrés fos impulsat per un grup de joves investigadors en col·laboració amb institucions o entitats com l'Institut Ramon Muntaner i Coordinadora de Centre d'Estudis de Parla Catalana i comptant amb el suport d'altres entitats culturals arrelades al territori, ja que les associacions i entitats culturals, de mà de les universitats, contribueixen a posar en valor unes estructures de recerca que sovint treballen des de la proximitat, amb una gran capacitat de connexió amb el territori i amb les comunitats locals, i que són fonamentals per preservar, generar i transmetre coneixement.

Participar-hi també va significar assumir una certa responsabilitat generacional. Teníem la sensació que hi havia molta gent jove fent recerca interessant, però que faltaven espais per donar-li visibilitat i continuïtat. El congrés podia ajudar a normalitzar la presència de noves veus dins el món dels estudis locals i contribuir a renovar dinàmiques, formats i maneres de comunicar el coneixement.

Inauguració del II Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals. Vèrtex Comunicació. Fons IRMU

Finalment, el que ens va acabar convenent del tot va ser el to de la proposta. No es plantejava només com un congrés acadèmic convencional, sinó com un espai d'intercanvi humà i intel·lectual. Això es va notar des del primer moment: en l'acollida, en la voluntat de generar debat i en la idea que totes les aportacions podien ser valuoses. Aquesta combinació entre rigor i proximitat és probablement una de les grans forteses del projecte.

Per què vau assumir la coordinació de la segona edició i quin enfocament li vau voler donar?

Després de la primera edició vam saber que s'havia obert una porta que no es podia tornar a tancar, i feia por que es perdés l'oportunitat creada d'un espai de confluència on tot investigador novell en estudis locals tingués veu. El congrés havia funcionat molt bé, tant per la qualitat de les comunicacions com per les relacions que s'hi havien generat, i moltes persones participants van transmetre la necessitat de donar continuïtat a aquella experiència. Assumir la coordinació de la segona edició va ser, en part, una manera de respondre a aquest entusiasme col·lectiu i de consolidar un projecte que consideràvem molt valuós. També hi havia una voluntat clara de donar estabilitat a la iniciativa. Ens semblava important demostrar que el congrés no havia estat una experiència anecdòtica, sinó l'inici d'una línia de treball amb recorregut.

Pel que fa a l'enfocament, un dels objectius principals era ampliar la participació i arribar a perfils encara més diversos, a més disciplines, i implicar la participació de gent d'altres universitats dels territoris de parla catalana. Volíem que tota persona jove interessada en els estudis locals sentís que hi tenia cabuda. Un altre aspecte que vam voler potenciar va ser la idea de comu-

nitat i de recerques multidisciplinàries. No ens interessava només acumular ponències o comunicacions, sinó generar espais de relació real entre les persones participants. Per això vam donar molta importància als debats compartits després de les comunicacions, per formular preguntes i generar debat entre tots els participants, i a les activitats transversals, per afavorir l'intercanvi d'experiències. Creiem que moltes de les coses més valuoses del congrés passen precisament en aquests espais menys estructurats.

També vam intentar aprofundir en la connexió entre investigació i territori. Els estudis locals tenen sentit perquè dialoguen amb una realitat concreta i amb les persones que l'habituen. Per això ens interessava que el congrés no quedés desconnectat del context en què se celebrava i que les activitats ajudessin a entendre millor el patrimoni, la història i les dinàmiques culturals de l'entorn, així com una recerca transversal i multidisciplinària en l'àmbit local.

Coordinar la segona edició també va ser una experiència d'aprenentatge molt intensa. Ens va obligar a entendre com es gestionen projectes col·lectius, com es treballa en equip i com es construeixen els congressos des de dins. Sovint es parla poc de tota la feina organitzativa que hi ha al darrere de projectes com aquest.

Com valoreu la celebració de la segona edició?

La valoració que fem de la segona edició és molt positiva. Creiem que es va consolidar un espai que ja havia demostrat el seu potencial en la primera edició i que va evidenciar de nou la vitalitat i la qualitat de la recerca jove vinculada al territori.

Un dels aspectes més destacables va ser la diversitat de les aportacions. Hi va haver treballs molt diferents pel

que fa a disciplines, metodologies i objectes d'estudi, però tots compartien una mirada rigorosa i una voluntat clara d'incidir en el coneixement del territori. Aquesta pluralitat és molt enriquidora perquè permet entendre els estudis locals com un camp viu, dinàmic i en constant transformació.

També ens va alegrar especialment veure que moltes persones participants valoraven el congrés no només com un espai on presentar recerca, sinó com un lloc on sentir-se escoltades i reconegudes. Això pot semblar secundari, però és molt important. Les persones joves investigadores sovint treballen amb dificultats per trobar espais on compartir processos. Que el congrés pugui oferir aquest reconeixement ja és, en si mateix, un èxit.

També valorem molt positivament la relació amb els centres d'estudis i amb les entitats col·laboradores. El diàleg que es va produir va ser molt enriquidor i va demostrar que hi ha una voluntat compartida de construir ponts entre trajectòries diferents. Creiem que aquesta relació és essencial per garantir la continuïtat del congrés.

Naturalment, també hi ha aspectes a millorar. Organitzar un congrés d'aquestes característiques implica afrontar limitacions de recursos, de temps i d'estructura. Ens agradaria poder ampliar encara més la participació i continuar repensant formats perquè siguin cada vegada més accessibles. Però aquestes dificultats formen part del procés i, en realitat, també ens ajuden a detectar cap on vol créixer el congrés.

I el projecte en general, creieu que ha de tenir continuïtat?

Sí, clarament creiem que el projecte ha de tenir continuïtat. De fet, una de les principals conclusions que hem extret d'aquestes dues primeres edicions és precisament que hi ha una necessitat real d'espais com aquest. El congrés no només permet visibilitzar recerques joves, sinó que contribueix a construir una xarxa de persones interessades en els estudis locals i en la cultura de proximitat; així mateix, permet el reconeixement de la recerca local i del treball multidisciplinari en l'àmbit de la investigació, que s'ha

tornat un món tan globalitzat i individualista com és actualment.

La continuïtat és important perquè els processos col·lectius necessiten temps per consolidar-se. Si cada iniciativa queda limitada a una experiència puntual, és molt difícil generar comunitat, establir vincles estables o impulsar projectes compartits. En canvi, quan hi ha recurrència, les persones participants poden créixer conjuntament, establir relacions i sentir que formen part d'un espai amb recorregut. Crear espais on les persones joves puguin implicar-se, aportar noves perspectives i sentir-se interpel·lades és essencial per garantir la continuïtat de la recerca local.

A més, els estudis locals tenen avui una vigència enorme. En un context marcat per la globalització, les crisis ambientals i les transformacions socials accelerades, entendre els territoris i les comunitats des d'una mirada propera és més important que mai. Els estudis locals permeten observar com aquests grans processos es concreten en realitats quotidianes i, per tant, aporten eines molt valuoses per interpretar el passat, el present i el futur.

També ens sembla important reivindicar la dimensió social i cultural del projecte. El congrés no és només un espai acadèmic; és també una manera de reforçar el vincle entre coneixement i comunitat.

Evidentment, perquè el projecte tingui continuïtat caldrà seguir-lo cuidant i repensant. Les necessitats de les persones joves canvien, igual que els contextos culturals i acadèmics, i això obliga a mantenir una actitud oberta i flexible.

En definitiva, creiem que la continuïtat no s'hauria d'entendre només com la repetició d'un esdeveniment, sinó com la consolidació d'un espai de trobada, aprenentatge i construcció col·lectiva que té molt recorregut encara.

És una activitat necessària per al col·lectiu al qual s'adreça? Per què?

Creiem que sí, i probablement una de les raons principals és que les persones joves investigadores sovint tenen pocs espais específics on compartir la seva feina des d'una perspectiva

propera i accessible. Hi ha congressos acadèmics molt consolidats, però no sempre resulta fàcil d'accedir-hi quan s'està començant a investigar. El congrés ofereix un espai on les persones novelles poden presentar els seus treballs. Això no significa renunciar al rigor, sinó entendre que la recerca també necessita espais de creixement i d'aprenentatge compartit. També és necessari perquè ajuda a combatre l'aïllament. Trobar altres persones amb inquietuds semblants genera motivació, confiança i oportunitats de col·laboració que poden ser determinants per continuar investigant.

A més, el congrés contribueix a dignificar els estudis locals i a demostrar que tenen una gran capacitat d'incidència social i cultural. Sovint, les recerques vinculades al territori són les que acaben tenint un contacte més directe amb les comunitats. Posar-les en valor també és una manera de reivindicar altres formes de produir coneixement.

Finalment, pensem que és una activitat necessària perquè genera relleu i obre portes. Les persones joves necessitem espais on poder créixer, espais on les nostres aportacions són escoltades i tenen sentit i on connectar amb les experiències d'altres joves investigadors. El congrés contribueix precisament a això.

Com valoreu els espais d'interacció amb persones vinculades a centres d'estudis que s'han previst en les dues edicions?

Els valorem molt positivament perquè han estat un dels elements enriquidors del congrés. Sovint hi ha una certa distància entre les persones joves que comencen a investigar i les trajec-

tòries més consolidades dins els centres d'estudis, possiblement perquè falten espais reals de trobada. El congrés ha ajudat a reduir aquesta distància i a generar converses molt valuoses.

Creiem que ha estat especialment enriquidor poder conèixer de prop projectes impulsats des dels centres d'estudis; han estat espais útils per conèixer experiències, projectes, oportunitats de recerca, possibilitats de transferència i comunicació, i recursos, així com les maneres de treballar i les oportunitats que afronten aquestes entitats.

Els centres d'estudis acumulen una experiència immensa en recerca, preservació patrimonial i treball comunitari, i aquests espais han servit també per fer visible aquesta feina als investigadors novells assistents al congrés. Al mateix temps, les trobades han afavorit un intercanvi d'idees, metodologies i perspectives sobre els estudis locals i sobre la manera de divulgar el coneixement. Pensem que això és especialment valuós perquè ajuda a crear xarxes de col·laboració i a obrir possibles projectes compartits més enllà del congrés mateix.

En general, pensem que aquests espais complementen molt bé el format del congrés perquè afavoreixen l'intercanvi; reforcen la connexió entre investigació, territori i teixit associatiu; ofereixen eines concretes, i contribueixen a crear una xarxa de suport i orientació al voltant dels estudis locals. I, sobretot, perquè fan visible que els estudis locals són un projecte col·lectiu que només pot créixer des del diàleg i la col·laboració.

M. CARMÉ JIMÉNEZ FERNÁNDEZ
INSTITUT RAMON MUNTANER

Activitat Arborètum. II Congrés Joves Investigadors en Estudis Locals. Vèrtex Comunicació. Fons IRMU

La flama que ha encès el país

Com el Correllengua Agermanat ha activat i unit el teixit social dels Països Catalans

Baixar al carrer i córrer pel català. Amb aquesta senzilla premissa, fa més de trenta anys, naixia el primer Correllengua al nostre país, de la mà de Joves de Mallorca per la Llengua, amb un format que, si fa no fa, s'ha mantingut en essència igual fins avui dia.

No obstant això, res no és tan senzill, i van sorgir tot un seguit de necessitats logístiques que en aquells moments primerencs es van solucionar com es va poder, però sobretot de manera organitzada. L'experiència del Correllengua va saltar la mar i va ser reproduït, en diversos formats, a la resta de territoris dels Països Catalans. Sempre, però, amb la certesa que aquesta activi-

Instant del concert de Sopa de Cabra.

Corredors i dimonis dels Mals Esperits a l'entrada de la Ciutat d'Eivissa.

tat, de premissa tan senzilla i abast popular i obert, havia de ser col·lectiva tant en l'organització com en la participació: de res no serveix defensar la llengua si no fem que estigui a l'abast i a la disposició de tothom, i a la vegada de cap manera no poden reeixir aquestes propostes sense un grup humà al darrere.

Si fem el salt a fa més d'un any, quan es comença a treballar per la primera edició del Correllengua Agermanat, hi roman la mateixa reflexió, més encara quan cap dels governs autonòmics a cap dels territoris no fa les passes que calen per a la plena normalització del català; de fet, al contrari. Només el poble, i en especial el jovent organitzat, pot assegurar un futur per a la llengua.

La tasca ha estat, doncs, contactar amb totes les entitats del teixit associatiu i organitzat dels Països Catalans i que hi participessin, ja fos com a organitzadors o d'altra manera. Es diu ràpid. Però la feina s'ha fet i, tot i que potser ens hem deixat algú, es va contactar amb colles castelleres, clubs d'escacs, cooperatives agrícoles, partits polítics, assemblees de facultat, sonadors de xeremia, casals i una infinitat de grups humans diversos i de tota mena, que es van implicar en tot allò que ha calgut i més perquè el Correllengua Agermanat fos possible allà on fos.

I precisament per això ha estat tan valuosa la participació d'aquestes entitats diverses: si un dels objectius del Correllengua Agermanat era normalitzar i estendre la llengua a tots els membres de la societat, això requeria aquestes entitats tan plurals com ho és la societat.

Al conjunt dels Països Catalans, l'organització ha anat a càrrec de les entitats de cada territori (algunes entitats, a més d'un territori), tot seguint les indicacions i els tempos del Correllengua. Evidentment, a molts

llocs hi havia més d'una entitat que organitzava el pas del Correllengua, i aquestes entitats a la vegada havien de contactar amb d'altres per fer més difusió i xarxa i per a la resta de necessitats d'aquest projecte.

Els vincles entre organitzacions i teixit popular s'han fet forts, s'han creat o renovat, i això de «fer país», doncs, se'ns estava fent sol, davant els nostres ulls.

A Eivissa, illa de la qual he estat el coordinador del Correllengua, aquest procés ha estat preciós. Fa cosa d'un any, un grup de joves iniciarem el procés de creació de l'Associació de Joves d'Eivissa, la primera organització juvenil pròpia de l'illa, nascuda per defensar la llengua i la cultura pròpies contra la turístificació i pel treball i l'habitatge dignes a la nostra illa.

Mentre estàvem immersos en aquest procés, de seguida es va entendre que havíem de ser presents per edat i per principis a l'organització del Correllengua a Eivissa, i des d'aleshores en vam encapçalar les gestions i l'organització colze a colze amb l'Institut d'Estudis Eivissencs, Joves de Mallorca per la Llengua i la resta de l'organització del Correllengua Agermanat.

I és que els tempos han estat perfectes, perquè una de les victòries del Correllengua és la mitjana d'edat dels organitzadors i les organitzadores, i ara a Eivissa també seria una organització de joves qui ho mouria... Això havia de ser una victòria.

I així ens ho vam plantejar des del principi: tocava demostrar que no es pot deixar enrere ni donar per perdut cap territori dels Països Catalans i que Eivissa n'era igual de protagonista que qualsevol altre. A la pràctica, això s'havia de traduir en un èxit de convocatòria. Així doncs, a fer ses freixures!

Primer, vam contactar amb tantes entitats de les que formen part

del teixit social com vam poder: clubs d'atletisme, biblioteques, escoles de música, tota la pesca. I per no deixar a ningú sense haver-hi contactat, fins i tot per qui no donàvem ni un duro, ens vam emportar sorpreses: els ajuntaments de l'illa, tots del Partit Popular, responien de manera molt positiva, en alguns casos anant molt més enllà de la cortesia institucional i oferint tot allò que necessitàvem; la UD Eivissa, amb un president no precisament massa propens a la unitat de la llengua, publicà una nota de premsa conjunta en què donava suport a la iniciativa; els mitjans locals ens publicaven i ens entrevistaven, encara en moments molt iniciàtics del Correllengua, quan a altres territoris no passava pas.

S'establiren punts de venda físics de samarretes; vam convocar un acte de presentació a la seu de l'Institut d'Estudis Eivissencs, on es va fer públic el recorregut i les organitzacions eivissenques que organitzàvem i donàvem suport al Correllengua Agermanat al seu pas per la nostra illa; férem córrer la veu (mai millor dit) perquè corredors i corredores omplissin els trams... Tot el que tocava fer, a bon ritme.

Mentrestant, com he dit, a ningú no se li escapava que havíem d'aconseguir que això fos un èxit de convocatòria; la manera de fer-ho era amb un concert atractiu, d'algun grup arrelat a l'illa. Després de moltes opcions i negociacions (fins bastant a últim moment, però això millor no explicar-ho), vam poder materialitzar un cartell de somni: n'Isidor Marí, membre de l'històric grup Uc, i Sopa de Cabra, un grup legendari i amb relació especial amb Eivissa; en Gerard Quintana hi està mig afincat i va estar molt actiu i compromès amb la lluita antiautopistes, per la qual cosa s'ha guanyat l'estima de tota l'illa, ara ja fanàtics dels Sopa.

Tot i les feines de gestions i certs problemes burocràtics amb els permisos i aquestes coses, tot feia molt bona pinta. Les entitats de cultura popular van respondre, amb ganes, per participar als actes previs als concerts: la colla caste-

llera, amb poques oportunitats de mostrar els seus castells, hi va ser; els gegants i els capgrossos de la Comissió 8 d'Agost, inactiva des de fa anys, tornarien a sortir als carrers; els Mals Esperits i Esperitrons, la colla de dimonis i batucada, també convocaren.

I a sobre, el Correllengua ja començava: la bola de neu es feia més grossa com més avançava, i als darrers territoris com les Illes la gent ja estava fregant la histèria per veure el Correllengua i participar-hi.

Després de passar per Formentera, el 30 d'abril era el gran dia. Fou un èxit. La gent respongué, el teixit social hi era i va fer la seva feina de difusió, i enfront de les vora tres-centes persones assistents a l'edició del 2024, aquest Correllengua Agermanat n'aplegà més de tres mil. Gent de totes les edats, però sobretot joves i molt joves, van formar part d'aquest esdeveniment històric de defensa de la llengua i dignitat a una illa tan maltractada.

L'eufòria per part dels organitzadors, com podeu imaginar, va ser brutal... Mesos de feina, trucades, correus electrònics, instàncies i de tot ara valien la pena, perquè hem fet encendre la flama a Eivissa i l'hem fet despertar dins el nostre petit país.

Ara que ja han passat unes setmanes i, de fet, immersos de ple en reunions de valoració diverses, anàlisis i reflexions com aquest mateix article, veig aquells aspectes en els quals hauríem pogut millorar i l'espina clavada d'estar segur que hi ha gent que hi hauria participat i a qui no li va arribar.

Havent vist com ha funcionat el Correllengua a altres llocs, com no podia ser d'altra manera, crec que tenim molt a aprendre dels mallorquins i les mallorquines.

A Mallorca, els anys d'experiència en això d'organitzar Correllengües han possibilitat que gran part de la societat mallorquina se'n senti particip i tingui molt present aquesta activitat al seu calendari. Es tracta d'una proposta que apel·la a tothom, perquè a la fi la llengua no és sinó un dels elements

que conformen el nostre país, i és popular i de masses (o ho hauria de ser). Aconseguir aquestes quotes de participació, tant d'entitats com d'individus, només es pot assolir, com deia al principi, a través del teixit social i associatiu, sobretot a llocs com Eivissa, on només amb el que seria la militància lingüística en si no s'hi arriba. Al Principat i a certes comarques del País Valencià, sí, però la tasca d'aquests territoris també és fer que iniciatives com aquestes, que necessiten i cerquen la participació massiva de la societat, passin dels cercles habituals de militància i trobar com la fórmula d'integració en la societat que es fa a Mallorca (on restaurants, tallers, tota mena de negocis, a més d'entitats, també participen en propostes en defensa de la llengua) es pot aterrar al seu territori.

Ens queda, doncs, per a la propera edició (si n'hi ha, no ens avancem), seguir amb aquesta tasca d'arribar a més i més gent; no obstant això, el primer Correllengua Agermanat ha estat un èxit a tots els territoris per on ha passat i, sens dubte, ha encès la flama de tot un poble en moviment.

DÍDAC FERRER
COORDINADOR DEL CORRELENGUA A
EIVISSA

Ambient des de les barres.

Vista de la rebuda de la flama, amb els Gegants de Marià Villangómez i Isidor Macabich, els capgrossos Pepet i Marieta i els Mals Esperits.

L'Arxiu Comarcal del Baix Penedès

La creació i l'emplaçament

El 26 d'abril de 1983 se signà el conveni de creació de l'Arxiu Històric Comarcal del Vendrell entre el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament del Vendrell, per la qual cosa s'integrà a la Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC) de Catalunya. El 13 de novembre de 1990 el Departament de Cultura i el Consell Comarcal del Baix Penedès van signar el conveni de gestió corresponent, el qual es va renovant periòdicament. Des de l'octubre de 2005, l'Arxiu s'anomena Arxiu Comarcal del Baix Penedès (ACBP).

El 4 de febrer de 1992, l'Ajuntament del Vendrell va cedir un solar que havia ocupat el pavelló mossèn Ramon Companys, inaugurat el 1961 com a ampliació de l'Hospital del Santíssim Salvador (1880). El nou edifici, projectat per l'arquitecte municipal Jaume Roca Canalda, té superfície de 600 m².

La posada en funcionament

A principi del 1995, el Departament de Cultura va designar com a directora del nou equipament M. Carme Coll Font. Es començà el trasllat de la documentació que es trobava repartida per diverses dependències municipals del Vendrell.

El 20 d'abril va tenir lloc la inauguració amb la presència de Josep Maria Huguet, director general de Patrimoni

Cultural de la Generalitat, Josep Maria Llasat, alcalde del Vendrell, i Benet Jané, president del Consell Comarcal del Baix Penedès.

En els seus inicis, una de les tasques de l'Arxiu va consistir a conèixer la situació de la documentació municipal de la comarca. Per portar-la a terme, ha estat fonamental la subvenció que la Diputació de Tarragona atorga cada any. A partir de 2001, amb la incorporació de Nativitat Castejón com a directora, es fomentà també l'ingrés d'aquests fons documentals mitjançant cessions en comodat.

Equipament al servei de la cultura

Fins al 2025, l'Arxiu custodia 175 fons documentals procedents de transferències de les administracions públiques, cessions en comodat i donacions d'entitats i particulars. L'Arxiu Comarcal custodia els fons documentals de tretze dels catorze municipis de la comarca.

Entre els documents més antics destaquen la col·lecció de pergamins de l'Ajuntament de Banyeres del Penedès (1285-1601) i del fons patrimonial de la família Solà (1377-1662) i quatre capbreus corresponents a Calafell (1565), Bonastre (1562/1694) i Vendrell (1693-1694). També cal esmentar el fons notarial del districte del Vendrell, el de la Duana Marítima del Vendrell, els

fons patrimonials de Marrugat de l'Arboç i Folch-Guimerà, els fons personals de Manuel Bofarull Terrades, Pau Padró Cañellas, el poeta Joan Ramon i Soler, els germans Ramon i Vidales i el músic Benvingut Socias Mercadé, els fons de l'empresa Industrials Miret, SA, la Cooperativa Agrícola del Vendrell i l'Alcoholera Rovira, el fons de Sotavent, associació submarinista del Vendrell, l'Associació Musical Pau Casals del Vendrell, la Biblioteca Popular del Vendrell, la Comissió Jan Fusté que inclou la Festa de la Bicicleta del Vendrell, la colla castellera Nens del Vendrell i els fons fotogràfics d'Antoni Bassó Ubach, Antoni Capella, Jaume Domingo Mulet, Feliu Olivé Nin, Antoni Ollé Pinell i Julià Suau Figueras.

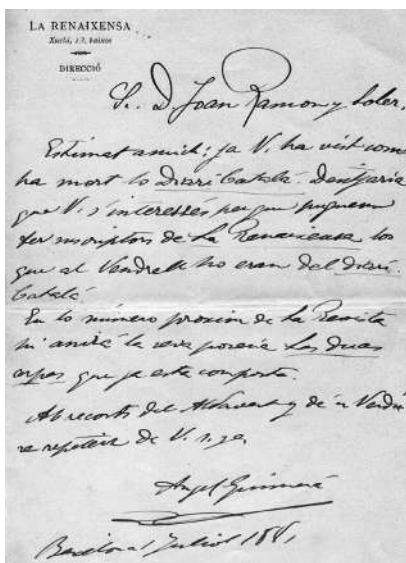
Des de la seva inauguració i fins al 2025, l'Arxiu compta amb 230.600 imatges associades a fons documentals que, juntament amb els seus inventaris, es poden consultar al portal Arxius en línia del Departament de Cultura.

L'hemeroteca també és accessible al portal XAC Premsa històrica i hi ha disponible una col·lecció de quaranta-nou publicacions, entre les quals sobresurt *La Batalla, semanario obrero de unificación marxista* (1935-1976), les revistes *El cérvol* de la Societat Nova de Banyeres del Penedès (1969-2018), *El nostre poble* de Santa Oliva (1979-1999) i *Portal Nou* (1974-2022) de Llorenç del Penedès, *Informes Baix Penedès* (1978-1983) i *El Diari del Baix Penedès* (1990-2012). S'ha iniciat la digitalització del setmanari *La Fura, informatiu de l'Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf*.

D'altra banda, cal dir que, a més de disposar de pàgina web des de 2011 i de ser present a les xarxes socials des de 2017, manté una estreta col·laboració amb les administracions, les institucions, les entitats i els centres educatius de la comarca, la qual cosa ha permès elaborar exposicions, com la del fotògraf Feliu Olivé Nin (2006-2009), la del músic Agustí Cohí Grau (2009), la de l'epidèmia de còlera del Vendrell (2011), de la sardana al Vendrell i els Dansaires del Penedès (2011), la del músic Benvingut Socias (2017), aquests dues es van poder

Quadre commemoratiu en honor de les víctimes del 4 de març de 1874 elaborat pel mestre d'escola Isidre Sanromà Alegret ofert a l'Ajuntament del Vendrell el 27 de març de 1880. ACBP. Fons Ajuntament del Vendrell.

Carta d'Àngel Guimerà a Joan Ramon i Soler. Barcelona, 1 de juliol de 1881. ACBP. Fons Joan Ramon i Soler, UD 360.

veure al fòrum Som Cultura Popular de Barcelona, la de l'artista Antoni Ollé Pinell (2015) i la de l'ordre carmelita al Vendrell des de 1868 (2019); oferir sessions didàctiques a l'alumnat dels diferents nivells educatius i formatius, i organitzar conferències i itineraris pel Vendrell, a vegades dedicats a conèixer personatges il·lustres de la vila, com Ramon Ramon i Vidales, i la presència de l'orde religiós de les germanes carmelites.

Els treballs de col·laboració amb els mitjans de comunicació també han estat intensos. Podem citar els programes L'arxivador, Reviu, La Calaixera i Portes giratòries de RTV el Vendrell, España directo de TVE, o els documentals *Conxita Badia no existeix*, d'Eulàlia Domènech (2012), i *150 anys del ferrocarril de Tarragona a Martorell* (1865-2015) i el programa Assaig General de Catalunya Música.

Amb el suport de la Impremta Ramon del Vendrell, la família Ramon, Neus Oliveras i un grup de directores i actors, l'Arxiu també ha organitzat representacions teatrals dels sainets de Ramon Ramon i Vidales: *En Pau de la gralla o la festa major de la vila*, *El carro del vi*, *A cal notari* i *El restaurant de la platja*. Paral·lelament, en col·laboració amb l'associació Amics de l'Orgue del Vendrell participa en l'organització de concerts per difondre la música del mestre Benvingut Socias.

Un aspecte molt important és la difusió dels nostres fons documentals a

través de la promoció d'estudis que conjuntament amb el Consell Comarcal del Baix Penedès hem publicat al llarg dels anys en els quals han intervingut diversos autors: *La sardana al Vendrell: dels orígens a la difusió internacional d'un símbol. 65è aniversari dels Dansaires del Penedès* (2013), *El fons documental d'Antoni Ollé Pinell (Barcelona, 1897-1981) a l'ACBP* (2014), *L'arribada del ferrocarril al Vendrell* (2016), *Ramon Ramon i Vidales, una mirada vilatana (El Vendrell, 1857-1916)* (2017), *Vida i obra dels germans Ramon i Vidales, una família d'impressors del Vendrell* (2018) i *Benvingut Socias Mercadé (1877-1952), un músic vendrellenc per descobrir* (2019), *Farmàcia, poesia i societat al Vendrell de Joan Ramon i Soler* (2021), *Un viticultor vendrellenc: Jaume Foix i Julivert (1853-1910) i la Mina-Vinyet* (2022), *Jaume Alegret i Vidal (1847-1913), un vendrellenc rellevant* (2023), *El Vendrell d'Àngel Guimerà i Joan Ramon i Soler (1881-1909). Cartes i discursos* (2024), *Benvingut Socias Mercadé (1877-1952). Motets i cançons del seu llegat a l'ACBP* (2024), *Les fortificacions del Vendrell del segle XIX* (2024) i *Joaquim Pell i Jané (1904-1982) i la sardana* (2025).

També hem col·laborat amb la Fundació Apel·les Fenosa amb el llibre *La Casa del Portal del Pardo. 500 anys* (2018), les Germanes Carmelites Missioneres Teresianes amb *L'orde carmelita al Vendrell des de 1868. 150 anys al servei de les persones* (2020) i l'Orgue del Vendrell amb *Silvio Pug-*

gina i la restauració desconeguda de l'orgue del Vendrell de 1939 (2022) i *Els goigs de l'ermita de Sant Salvador del Vendrell* (2025) i el Centre d'Estudis de la Conca de Barberà amb les biografies d'*Emili Folch Andreu* (2021) i *Paulí Bayer Coll* (2022), entre d'altres.

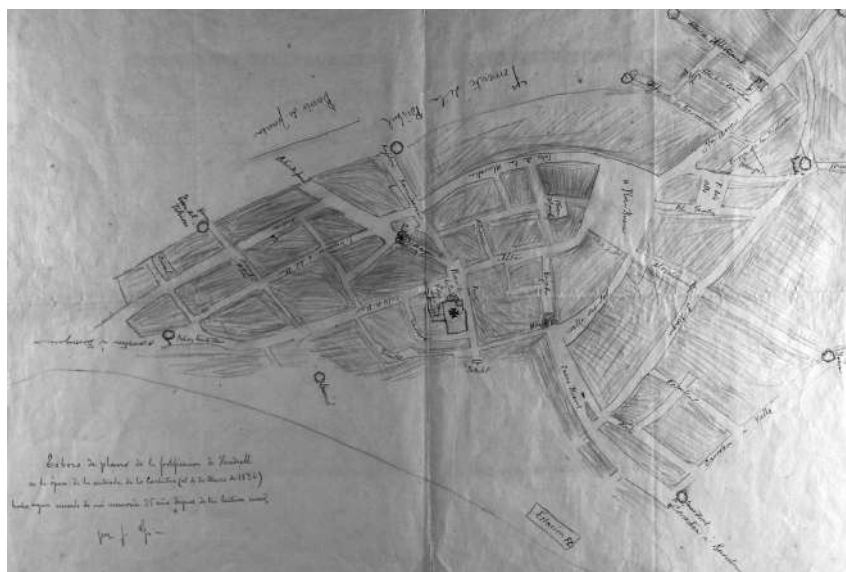
El futur

Amb els seus trenta-un anys d'existència, els dipòsits de l'ACBP han arribat al seu límit d'ocupació. El 22 de gener de 2025 es va acordar la necessitat de l'ampliació del dipòsit. El 14 de febrer l'Ajuntament del Vendrell va fer cessió d'ús públic d'un solar al costat de l'ACBP i gràcies a una subvenció de la Generalitat de Catalunya, ha adjudicat la redacció del projecte de l'ampliació a TDA Arquitectura y Urbanismo. Es comença, doncs, una nova etapa.

NATIVITAT CASTEJÓN DOMÈNECH
DIRECTORA DE L'ARXIU COMARCAL
DEL BAIX PENÈS

El pont de ferro sobre la riera de La Bisbal al Vendrell, construït el 1864, i destruït el 20 de gener de 1939 per les tropes republicanes. Fotografia d'autor desconegut. 1905. ACBP. Col. Felip Nin Esteban.

Plànol fet a mà de les fortificacions del Vendrell durant l'atac carlista del 4 de març de 1874. Autor: Josep Gassó Castells, 1909. ACBP. Col. Montserrat Plana Güell.

Targeta postal de Pau Casals a Benvingut Socias Mercadé. Platja de Sant Salvador del Vendrell, 24 de juliol de 1910. ACBP. Fons Benvingut Socias Mercadé, UD 367.

L'Ecomuseu de Bicorp. El cor bategant al massís del Caroig

És difícil dir amb seguretat quan es va posar la primera pedra del que havia de ser l'ECOMUSEU de Bicorp. Alguns diran que en 2005 quan, amb les ajudes d'Europa, es va comprar aquella casota vella i mig abandonada al cor de Bicorp. Altres argüïran que és 2010 quan, després de l'esforç de moltes persones i algunes institucions, aquell edifici abans brut i ruïnós, lluí per fi nou, net i llustrós.

Tant se val per quina data ens decantem, el fet és que, aquella vesprada de joia mentre els bicorins celebraven que s'inaugurava un nou espai per a la cultura al seu poble, era en realitat un pas més en la salvaguarda del territori i la identitat que ens estem jugant. Veure i augmentar l'aposta que ha fet el poble pel seu patrimoni com a baluard i l'estendard de ser bicorí; de ser orgullosament habitant del Massís del Caroig.

El Massís del Caroig és un territori feréstec, salvatge, inexpugnable. 155.000 hectàrees d'una mesa de pura calcària eixuta, dura, tossuda i esquerpa quasi impenetrable que només unes poques persones al llarg de la seua història, han estat capaces d'amansir, mai domesticar. Un privilegi, viure ací, reservat només als més tenaços, avesats al sacrifici que ara, en el que podria ser el seu millor moment demogràfic (malgrat les

forces centrífugues que ens expulsen del territori) amb dificultats comptem amb 25.750 veïns i veïnes vinguts d'algun dels 16 municipis entre els quals ens repartim. Llenyataires, llauradors a temps parcial, margers, menescals de camp, nets de pastors, fills de carboners... tot i res alhora, però sempre, guardians del territori.

155.000 ha per a 25.750 persones és molta feina per a cadascun de nosaltres. I ací és on l'Ecomuseu de Bicorp basa la seua raó d'existir, la lluita diària que suposa mantenir-lo obert, però també, i sobretot, actiu, dinàmic, viu! Des de dalt del pic Caroig, amb la perspectiva que ens dona un horitzó clar i ample just al davant dels nostres ulls, és que s'entén i pren sentit la definició que fem de l'Ecomuseu.

Perquè l'Ecomuseu no és un edifici; l'Ecomuseu és un territori. Un territori a més que, com ja hem avançat no és senzill per gestionar, no és fàcil de connectar, i és molt gran. Un territori que ha estat esquarterat administrativament en 4 o 5 comarques sense un reconeixement oficial com són l'extrem sud de la Foia de Bunyol, la Canal de Navarrés i la Vall d'Aiora al complet, els contraforts occidentals de la Ribera Alta i les serres nord de la Costera.

Les comunicacions dins del territori suposen un dels reptes més complexos d'atansar i, sobretot, de

resoldre. Una copsada ràpida a la xarxa d'infraestructures de comunicació, ja ens adverteix que la xarxa de carreteres és de quart o cinqué ordre. Només algunes comarcals estretes i mal traçades s'atreveixen a connectar el territori. Cap autopista, ni autovia, travessa el Caroig; encara més, totes elles el defugen, el voregen.

A més, com que les comarques no existeixen, les Mancomunitats que han de cobrir els serveis mínims indispensables per a la vida moderna, es distribueixen el territori com poden i només atenen els pobles del Caroig des de la seua perifèria, mirant —si és que veuen— des de fora i, per tant, ni estan pensats ni dissenyats per a unes necessitats específiques d'un territori amb problemàtiques concretes.

No obstant això, o potser a causa de la manca d'infraestructures, el Massís del Caroig ha estat un territori que s'ha anat carregant amb figures administratives de distinta naturalesa, però sempre amb vista a potenciar, o preservar, eixe caràcter feréstec, indòmit i... despoblat. En 1973 es va crear la Reserva, llavors Nacional, de caça de la Muela de Cortes. Ara és competència de la Generalitat Valenciana. Aquesta decisió feu virar la gestió del medi natural amb una perspectiva cinegètica en detriment d'altres activitats com l'agropecuària.

L'Ecomuseu de Bicorp durant la inauguració de l'exposició commemorativa dels 100 anys d'història de la Banda en 2024.

Bicorp, i la seua vall, al cor del Massís del Caroig

En 2009 es declarava la ZEPA Serra Martés - Muela de Cortes integrant-la a la Xarxa Natura 2000 i en 2017 s'ampliaria amb les ZEC Muela de Cortes - Caroig i ZEC Serra d'Énguera. Així doncs, i malgrat el debat que genera tot plegat entre les gents que l'habitarem, el territori es troba, des del punt de vista mediambiental, bastant protegit, que no és el mateix que deslliurat dels perills i les amenaces com ara els incendis forestals, però que reflecteix, una vegada més, la unitat territorial, històrica i cultural.

I és que, històricament i culturalment, els pobles i els pobladors del Caroig sentim la unió dels uns amb altres. Són moltes les històries que encara ens contenen els nostres majors sobre les relacions amb els pobles veïns. Són històries que parlen de parentesc, d'amistat, de germanor... i són moltes les històries que estan escrivint-se encara avui.

Perquè l'Ecomuseu no té visitants; l'Ecomuseu és una comunitat. Tots i cadascun de nosaltres en formem part i estem entrelligats en una xarxa de fil invisible, però fortíssim, amb nusos en les dues direccions: de l'Ecomuseu cap a fora i des de fora cap a dins; que es reforça amb cada activitat que programem, perquè a l'Ecomuseu programem primer i abans de res, pensant en la nostra gent. Treballem els temes —i les activitats associades— pensant en allò que ens explica, que ens ajuda a entendre'ns, que forja i fixa la nostra identitat. Una comunitat que pivota entorn de la cultura del Caroig. Perquè tenim la vocació de conèixer-nos millor, d'aprofundir en les nostres arrels, la nostra (pre)història, i amb la feina feta, llavors sí, donar a conèixer al món, el nostre Patrimoni.

Perquè l'Ecomuseu no té una col·lecció; l'Ecomuseu té un Patrimoni.

O millor dit, molts: cultural, natural, paleontològic, material, immaterial... En aquest aspecte, fou important la fita del 3 de gener de 2017 amb el reconeixement de la Col·lecció Museogràfica de l'Ecomuseu de Bicorp, de base arqueològica al voltant de l'art rupestre i de base etnogràfica a partir de la col·lecció d'eines i objectes tradicionals. Des d'un punt de vista més prosaic, fou rellevant perquè el reconeixement ens permet accedir a ajudes públiques que faciliten desenvolupar el nostre programa i adquirir equipament. Però sobretot, fou important perquè estableix un punt de partida formal i sistemàtic, en realitat un punt i a part, des d'on prendre impuls; des d'on continuar creixent.

TRINI MARTÍNEZ I RUBIO

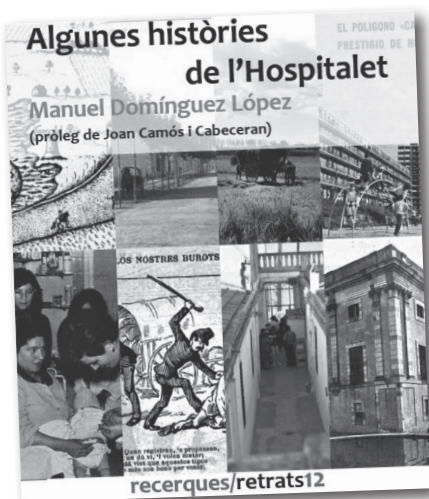
El pic Caroig

Fent comunitat, transmetent coneixement i conservant el patrimoni immaterial durant un taller d'espart

Taller d'arqueologia per a escolars realitzat a l'abric del Charco de la Madera, dues vegades Patrimoni Mundial per la UNESCO

DOMÍNGUEZ LÓPEZ, Manuel. *Algunes històries de l'Hospitalet*. Pròleg de Joan Camós. Col·lecció recerques/retrats, núm. 12. Centre d'Estudis de l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, 2026, ISBN 978-84-127162-0-7

En Manuel Domínguez és historiadore i ha treballat sobretot la societat

de l'Hospitalet al segle XIX. La seva feina com a historiador s'ha desenvolupat fonamentalment al Centre d'Estudis de l'Hospitalet, entitat amb la qual fa més de trenta anys que està vinculat i n'ha sigut president. Una part notable de l'activitat investigadora del Manuel ja va ser publicada al volum col·lectiu *Història de l'Hospitalet* (Cel'h, 1997) i ha publicat també nombrosos articles a *Quaderns d'Estudi* (la revista del Cel'h). Des de fa uns anys és blogger, ha creat i administra el lloc Local - Mundial (<https://localmundial.blogspot.com>), dedicat fonamentalment a la història i el patrimoni hospitalencs. Ara ens presenta en forma de llibre alguns dels articles (convenientment «modificats i millorats») ja apareguts al seu blog.

Tot i la seva dilatada trajectòria científica, l'objectiu de l'autor no és donar-nos a conèixer els darrers fruits de la seva recerca, sinó fer accessible la història de l'Hospitalet a qualsevol

persona interessada, fent-se entendre igualment pels no iniciats. Aquest llibre és, doncs, fonamentalment una eina de divulgació i es proposa explicar-nos el passat des d'una perspectiva actual.

L'obra està dividida en nou capítols, amb els títols que segueixen: «El passat agrari de l'Hospitalet», «Les malalties infeccioses», «Pirates i corsaris a la costa», «Allotjament de tropes en l'Edat Moderna», «Consums i Burots», «Història del nomenclàtor dels vials de l'Hospitalet», «El problema de l'habitatge a l'Hospitalet fins a mitjan segle XX», «Algunes dates importants en la història de l'Hospitalet i una que no ho és» i «El nom dels barris». Es tracta, tots ells, d'aspectes prou rellevants i que l'autor ha seleccionat expressament per a compartir-los amb els lectors.

MARCEL POBLET

ORDIÑANA i BATALLER, Alexandre. *Els moriscos dels Borja a la Vall d'Albaida: terra, vassalls i senyors a la baronia de Castelló de Rugat*. Col·lecció Textos de patrimoni i història de la Vall d'Albaida, núm 4. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida. Ontinyent, 2025. ISBN 978-84949014-9-2.

El llibre aborda l'estudi de l'economia i la societat del Rafalet, Aielo

i Castelló de Rugat, llocs moriscos de l'interior valencià.

La qüestió ha donat lloc a un important debat entre els que consideraven l'economia morisca d'aquestes àrees com una economia gairebé de subsistència, a causa d'una producció agrícola orientada sols a l'autosuficiència, inserida en una comunitat caracteritzada per la pobresa general, i els que defensaven que es tractava d'una societat en gran manera similar a la de les localitats habitades per cristians vells.

El treball, efectuat principalment sobre la base de l'estudi de documentació senyorial i notarial, i de documentació d'altres orígens (delmes eclesiàstics i documentació parroquial, entre més), ha permès de constatar el dinamisme de l'economia i la societat de la baronia de Castelló de Rugat sota el predomini senyorial de la casa de Borja. L'anàlisi aprofundida de diversos registres fiscals senyorials ha revelat un procés d'expansió i transformació dels conreus, entre els quals destaquen tant els orientats a l'obtenció de cereals com els conreus arboris i

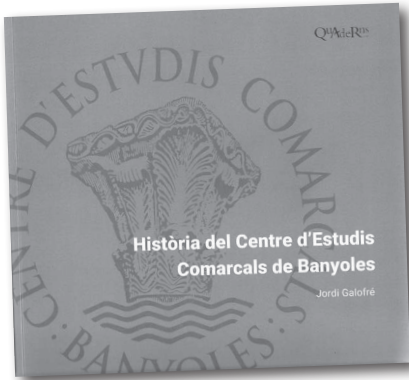
arbustius (vinyes, oliveres, figueres, moreres...), clarament destinats a la transformació i comercialització dels productes agrícoles.

L'estructura de la propietat agrària mostra, a més, un equilibri caracteritzat per l'existència d'un nombre important de propietaris mitjans de terres de regadiu i de secà, al costat d'una minoria de grans propietaris de totes dues menes de terra, i d'un grup de menuts propietaris de secà.

En el període clau de creixement econòmic de l'últim terç del segle XVI, s'ha observat que, tot i la tendència creixent al Mediterrani cap a una polarització social més gran, la societat morisca de la baronia resistí prou bé aquest procés, i que aquestes classes mitjanes es mantingueren estables.

Amb la finalitat de reforçar els arguments plantejats i de precisar l'anàlisi de les famílies i del mode de transmissió de la terra, s'hi ha incorporat un ampli i detallat apèndix, que pot resultar aclaridor, on els aspectes quantitius són fonamentals.

ALEXANDRE ORDIÑANA

GALOFRÉ, Jordi. *Història del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles*. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Banyoles, 2025. ISBN 978-84-09-77359-6.

Jordi Galofré presenta, en aquest llibre, la trajectòria del Centre d'Estudis des de la seva fundació l'any 1943 fins avui.

En una primera etapa, que correspon als anys del desert cultural provocat per la dictadura franquista,

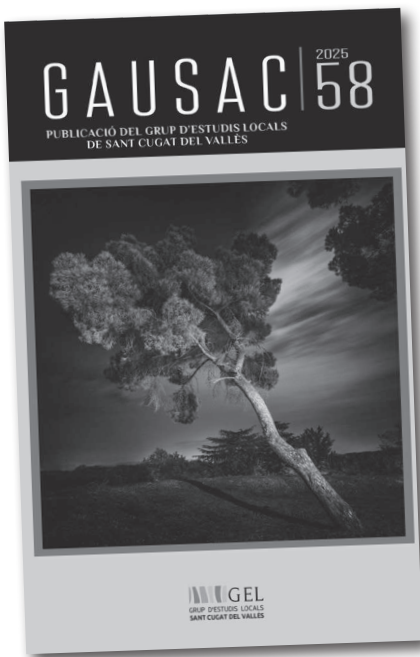
el Centre d'Estudis va impulsar excavacions arqueològiques en diversos jaciments del Pla de l'Estany i va vetllar per la conservació dels materials trobats. Aquesta activitat va constituir la base sobre la qual es va crear l'actual Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. El llibre descriu detalladament la meritòria tasca de suplència duta a terme pel Centre d'Estudis, davant la inoperància de la política cultural oficial i la llunyania del món universitari d'aquells anys.

Va venir després una nova etapa, marcada per la democratització de la societat, on el Centre d'Estudis va haver de fer front a nous reptes, tant pel que fa a la defensa del patrimoni arquitectònic, artístic o natural de Banyoles i la seva comarca, com a la difusió cultural. Són moltes i diverses les activitats impulsades pel Centre d'Estudis al llarg dels anys que queden reflectides en el llibre. Entre

les més significatives trobem el Premi d'Humanitats Joaquim Palmada, destinat a premiar el millor treball de recerca de batxillerat en l'àmbit d'humanitats; les sortides del cicle Conèixer el Pla de l'Estany, que han donat a conèixer indrets d'interès arreu de la comarca; els Col·loquis de Tardor i nombroses conferències i cursets de temàtica diversa; la publicació d'obres com el *Diplomatari de Banyoles*; la creació d'una biblioteca especialitzada en temes locals; l'impuls al reconeixement oficial de la comarca del Pla de l'Estany, etc.

En definitiva, l'estudi de Jordi Galofré ens permet tenir una idea de l'activitat desenvolupada pel Centre d'Estudis durant els més de vuitanta anys d'existència, amb una voluntat d'estimar, preservar i donar a conèixer el patrimoni natural, cultural i humà de Banyoles i la comarca del Pla de l'Estany.

ROSER MASGRAU I PLANA

DD.AA. *Gausac*. Núm. 58. Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès. Sant Cugat del Vallès, 2025. ISSN 1139-6830

Gausac es publica des de 1992, però des de fa un parell d'anys li hem donat un tomb, l'hem modernitzat per tal de fer la revista que conside-

rem que necessita una ciutat que frega els cent mil habitants. Primer vam formar un nou equip de direcció i en el darrer número, el 58, hem introduït un seguit de canvis formals.

S'ha renovat el disseny de la portada i s'ha modificat el format de la revista, amb l'objectiu d'atorgar-li una aparença més pròxima a la d'un llibre. Així mateix, s'ha generalitzat l'ús del color, s'ha optat per la disposició del text en una sola columna — excepte en l'apartat de ressenyes— i s'hi han incorporat dues solapes que permeten ampliar la informació sobre la il·lustració de portada i sobre els continguts de l'apartat «Estudis».

Pel que fa als continguts, hem mantingut els mateixos apartats de sempre, els quals vam ampliar amb dos més en l'anterior número: *Perfil biogràfic* i *Entitats*. El gruix de la revista el continua constituint l'apartat *Estudis*. Hem combinat aspectes d'actualitat amb altres que enllacen amb els continguts històrics que sempre han caracteritzat la revista.

Un estudi de Lluís Jordà ens acos-

ta a la història del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, un gran desconegut per als santcugatencs, malgrat que les seves runes estan a tocar del nostre municipi i que la seva història no és aliena a la del nostre monestir benedictí. Un altre, de Carles Capellas, ens parla de la premsa excursionista de Sant Cugat, centrant-se en les publicacions del Club Muntanyenc. Un tercer, de Jordi Peralta, ens explica les mirades recíproques entre autòctons i immigrants pel que fa a la llengua, durant la Segona República. Sònia Moreno i Enrique Ortega han abordat el complex tema de l'habitatge, una preocupació de primer ordre avui a la nostra ciutat i arreu. Finalment, Xavier Closa, ens ha explicat la importància del reciclatge i com ho estem fent a Sant Cugat.

L'objectiu, ara, és mantenir el rigor i el nivell de qualitat que sempre han caracteritzat *Gausac*.

REIS FONTANALS I JAUMÀ
DIRECTORA DE GAUSAC

VINYES ROIG, Pau. *Republicans i catòlics. El Casinet i el Casal Catòlic de Sant Andreu de Palomar (1873-1939)*. Pròleg de Neus Morán i Gimeno. Col·lecció Terra d'Ateneus, núm. 11. Editorial Afers. Catarroja, 2026. ISBN 979-1387680268

El llibre és el fruit de l'XI Beca Terra d'Ateneus atorgada per la Federació d'Ateneus de Catalunya i l'Institut Ramon Muntaner. El llibre és prologat per la historiadora Neus Morán Gim-

no, autora de la recerca sobre l'espòli franquista. És un llibre andreuenc, que, a més de detallar la història d'una entitat desapareguda, ens aclareix els orígens d'una altra que ja ha arribat a centenària.

Algunes entitats andreuencs ja tenien el seu llibre, i ara Pau Vinyes rescata la història del Casinet i dels republicans que el van impulsar amb el seu compromís ideològic, els valors i la seva projecció cultural importantíssima en aquells anys a Sant Andreu. Una entitat que va desaparèixer escombrada per la intolerància dels vencedors de la Guerra Civil, que encarnaven el revers de la moneda del que defensaven els republicans.

Pau Vinyes contextualitza l'entorn i l'ambient, el Sant Andreu de Palomar de 1873 que vivia l'eufòria de la Primera República; el de la restauració monàrquica de 1875; el de l'annexió a Barcelona el 1897; el de la Setmana Tràgica de 1909 o el de la dictadura de Primo de Rivera el 1923. Les idees i les posicions dels socis del Casinet van evolucionar, i així resta palès en el llibre.

L'altra particularitat és diferenciar una entitat amb una altra, en aquest cas amb el Casal Catòlic de Sant Andreu de Palomar, d'ideologia conser-

vadora, nascuda el 1919. En el llibre queda clar que aplegava gent que no s'arreglerava entre els més integristes, i que dins el món catòlic acollia sensibilitats d'origen diferent.

Evidentment, mentre que el Casinet dels anys de la Segona República va quedar com una peça singular dins el corrent general, el Casal Catòlic va reunir gent menys propera al règim; d'aquí que, acabada la Guerra Civil el 1939, el Casal va continuar amb el vistiplau dels vencedors, sense que ni de bon tros significués que l'entitat se sentís integrada en el nou ordre.

Finalment, cal destacar que Pau Vinyes, en aquest meritori treball d'investigació, no solament descriu dues entitats coetànies formades per membres antagonics en la manera de pensar, sinó que aporta un seguit de dades noves, tant dels primers batecs del Casal Catòlic, com del Casinet i el republicanisme andreuenc, una entitat que no va tenir continuïtat, ja que va ser represaliada i abolida pel franquisme, però que va representar una fita històrica important i estava en risc d'esvaïr-se'n del tot la seva memòria.

JOAN PALLARÈS PERSONAT
HISTORIADOR

DD.AA. *La producció vitivinícola al Maresme: història, producció i oficis*. XVIII Trobada d'Entitats de Recerca Local i Comarcal del Maresme. Arxiu Comarcal del Maresme / Ajuntament de Teià. Argentona, 2026. ISSN 2462-3261

En aquest volum, es publiquen les actes de la XVIII Trobada d'Entitats de Recerca Local i Comarcal del Maresme, celebrades a Teià el 24 de maig de 2025. S'hi van presentar una ponència i quinze comunicacions sorgides dels centres d'estudis i les entitats de recerca local de la comarca.

En aquest llibre, trobareu tot un seguit d'estudis que versen sobre les

diferents arestes del gran poliedre que ha estat al llarg dels segles la producció, el comerç, l'exportació i el consum del vi. Les pàgines d'aquest volum contenen històries, records, anècdotes i detalls. La Laietana antiga, la Marenda medieval i el Maresme contemporani han estat, durant els darrers dos mil·lennis, un important pol de producció, comerç, exportació i consum de vi, fet que ha ajudat a expandir el renom d'aquesta peça de terra allargassada que se situa entre els rius Tordera i Besòs, la Serralada Litoral i la Mediterrània.

ALEXIS SERRANO MÉNDEZ
DIRECTOR DE L'ARXIU COMARCAL
DEL MARESME

novetats bibliogràfiques

- Diversos autors. *Aguaitz*. Núm. 48. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. Pedreguer, 2025. ISSN 0214-2619
- Diversos autors. *Bastida*. Núm. 10. Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià. Alaquàs, 2025. ISSN 2659-7691
- Diversos autors. *Butlletí de Arxiu*. Núm. 89. Arxiu Històric de Roquetes – Nou Barris. Barcelona, 2025. ISSN 1698-8884
- Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 504. Fundació Roca Galès. Barcelona, 2026. ISSN 1133-8415
- Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 505. Fundació Roca Galès. Barcelona, 2026. ISSN 1133-8415
- Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 506. Fundació Roca Galès. Barcelona, 2026. ISSN 1133-8415
- Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 507. Fundació Roca Galès. Barcelona, 2026. ISSN 1133-8415
- Diversos autors. *Cooperació Catalana*. Núm. 508. Fundació Roca Galès. Barcelona, 2026. ISSN 1133-8415
- Diversos autors. *Dovella. Revista cultural de la Catalunya Central*. Núm. 141. Les primeres fàbriques del Bages i Berguedà. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2026. ISSN 0214-2430
- Diversos autors. *Dovella. Revista cultural de la Catalunya Central*. Núm. 142. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2026. ISSN 0214-2430
- Diversos autors. *El batall*. Abril 2026. Confraria de campaners i carillonistes de Catalunya / Ajuntament d'Os de Balaguer. Os de Balaguer, 2026. DL L-465-04
- Diversos autors. *El Butlletí*. Núm. 208. Amics de l'Art Romànic del Bages. Manresa, 2025. DL B-3551984
- Diversos autors. *El Butlletí*. Núm. 209. Amics de l'Art Romànic del Bages. Manresa, 2026. DL B-3551984
- Diversos autors. *El pou de vernís*. Núm. 82. Grup d'Estudis d'Esplugues. Esplugues de Llobregat, 2026.
- Diversos autors. *El Sot de l'Aubó*. Núm. 94. La vinya i el vi a la Vall de Canet. Centre d'Estudis Canetencs. Canet de Mar, 2025. ISSN 2013-6285
- Diversos autors. *El Sot de l'Aubó*. Núm. 95. La Setmana Santa d'abans. Centre d'Estudis Canetencs. Canet de Mar, 2026. ISSN 2013-6285
- Diversos autors. *Fonts*. Núm. 105. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell. Argentona, 2026. ISSN 1887-9381
- Diversos autors. *Fonts*. Núm. 106. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell. Argentona, 2026. ISSN 1887-9381
- Diversos autors. *Forat del vent*. Núm. 13. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Barcelona, 2026. ISSN 2696-726X
- Diversos autors. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Núm. 142. Museu Arxiu de Santa Maria Centre d'Estudis Locals de Mataró. Mataró, 2025. ISSN 0212-9248
- Diversos autors. *L'Aiguadolç. Revista de literatura*. Núm. 54. Un Valor per a l'eternitat. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. Pedreguer, 2025. ISSN 1131-5105
- Diversos autors. *La producció vitivinícola al Maresme: història, producció i oficis*. XVIII Trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme. Arxiu comarcal del Maresme / Ajuntament de Teià. Mataró, 2026. ISSN 2462-3261
- Diversos autors. *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*. Núm. 166. Folklore i folkloristes a la Vall de Merlès i a altres contrades. Àmbit de Recerques del Berguedà. Berga, 2025. ISSN 0212-445
- Diversos autors. *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*. Núm. 167. Masies. Àmbit de Recerques del Berguedà. Berga, 2026. ISSN 0212-445
- Diversos autors. *Lo Floc*. Núm. 255. Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar. Riudoms, 2026. ISSN 2014-4830
- Diversos autors. *Mestall*. Núm. 58. Associació d'Història Rural. Girona, 2025. ISSN 2462-5345
- Diversos autors. *Modilianum. Revista d'estudis del Moianès*. Núm. 73. Associació Cultural Modilianum. Moià, 2025. ISSN 1130-1252
- Diversos autors. *Notes*. Núm. 41. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès, 2026. ISSN 1578-6009
- Diversos autors. *Temps de Franja*. Núm. 168. Iniciativa Cultural de la Franja. Calaceit, 2026. ISSN 1695-7709
- Diversos autors. *Temps de Franja*. Núm. 169. Iniciativa Cultural de la Franja. Calaceit, 2026. ISSN 1695-7709
- Diversos autors. *Xercavins revista independent de Verdú*. Núm. 104. Associació cultural Xercavins de Verdú. Verdú, 2026. DL L-138-2000
- Guillem López Casanovas. *L'economia de Menorca. Els anys que hem viscut perillósament (2020-2025)*. Institut Menorquí d'Estudis / Edicions Documenta Balear. Palma, 2025. ISBN 978-84-19956-81-1
- Jordi Manent i Tomàs. *Els noms populars dels nivolats, boires i vents de Menorca*. I Premi Pere Melis Pons. Col·lecció Petit Format, 47. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2025. ISBN 978-84-10036-09-3
- Maria Moreno Domènech (Ed.). *Selecció de cartes d'Ignasi Iglésias a Pere Cavallé. Seguides de l'obra La il·lusió dels vells, de Pere Cavallé*. Col·lecció Assaig, 159. Centre de Lectura de Reus / Arola Edicions. Reus, 2026. ISBN 978-84-125503-5-1
- Teresa Ibars Chimeno. *Silenci trenca. Històries esborrades de repressió a la Diputació de Lleida*. Edicions de la Clamor. Segre / Institut d'Estudis Ilerdencs de la diputació de Lleida, Lleida, 2026. DL L 273-2026
- Jordi Petit Gil. *El futbol a Sant Andreu de Palomar. Dels orígens al Campionat de Catalunya (1899-1940)*. Col·lecció Finestrelles. 25. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Barcelona, 2025. ISBN 978-84-09-78389-2
- Romina Virgíniao. *Art i natura. Una aportació des de Menorca a les teories i pràctiques creatives*. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2025. ISBN 978-84-10036-05-5

Centres i instituts d'estudis adherits a la CCEPC

1. Agrupació Cultural Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Amics de l'Art Romànic del Bages (Manresa)
5. Amics de la Seu Vella (Lleida)
6. Amics del Castell de Gelida (Gelida)
7. Amics del Museu de Pallejà (Pallejà)
8. Amics de Riba-roja (Riba-roja)
9. Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus (Santes Creus)
10. Arxiu Festiu Catalunya. Fundació Privada (Barcelona)
11. Associació Amics de la Vall de Bianya (La Vall de Bianya)
12. Associació Amics de l'Ermida Sant Jaume (La Granja d'Escarp)
13. Associació Amics de la Seu de Manresa (Manresa)
14. Associació CER Licano Subteriore (Lliça de Vall)
15. Associació CMES (Barcelona)
16. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
17. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
18. Associació Cultural "Modiglianum" (Moia)
19. Associació Cultural Xercavins (Verdú)
20. Associació d'Amics de Sant Magí de la Brufaganya i el seu entorn (Santa Coloma de Queralt)
21. Associació de Cultura del Comú de Particulars (La Pobla de Segur)
22. Associació de Festes de la Plaça Nova (Barcelona)
23. Associació d'Estudis Torellonencs (Torelló)
24. Associació d'Història Rural (Girona)
25. Associació El llibre de la Vida (Terrassa)
26. Associació Empordanesa de Música Popular i Tradicional (Figueres)
27. Associació Fons Documental del Carmel (Barcelona)
28. Associació Grup de Recerca de Cerdanya (Puigcerdà)
29. Associació Juvenil La Llar de la Recerca (Torrelles de Foix)
30. Associació Mirmanda (Figueres - El Soler)
31. Associació Recerques. Història, economia, cultura (Barcelona)
32. Associació Xarxa de Patrimoni Rural Ecomuseu del Blat (Tona)
33. Ateneu de Natura (Castelló de la Plana)
34. Ateneu Popular de Calonge (Calonge)
35. Centre de Recerca Històrica del Poble-sec - CERHISEC (Barcelona)
36. Cercle de Recerques i Estudis "Mogoda" (Santa Perpètua de Mogoda)
37. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
38. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell (Argentona)
39. Centre d'Estudis - Arxiu Vilabesòs (Barcelona)
40. Centre d'Estudis Bequetans (Begues)
41. Centre d'Estudis Cadaquesencs (Cadaqués)
42. Centre d'Estudis Calongins Colonico (Calonge)
43. Centre d'Estudis Cambrilencs (Cambrils)
44. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar)
45. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
46. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
47. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
48. Centre d'Estudis Comarcals del Segrià (Aresa de Lleida)
49. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
50. Centre d'Estudis d'Altafulla (Altafulla)
51. Centre d'Estudis d'Arqueologia i Història de Mataró (Mataró)
52. Centre d'Estudis d'Avià (Avià)
53. Centre d'Estudis de Castellar. Arxiu d'Història (Castellar del Vallès)
54. Centre d'Estudis de Gavà (Gavà)
55. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
56. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
57. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Flix)
58. Centre d'Estudis de les Garrigues (les Borges Blanques)
59. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat)
60. Centre d'Estudis de l'Hospitalet de l'Infant (l'Hospitalet de l'Infant)
61. Centre d'Estudis de Sant Cebrià (Sant Cebrià de Vallalta)
62. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
63. Centre d'Estudis del Gaïà (Vila-rodona)
64. Centre d'Estudis del Priorat (Torroja)
65. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
66. Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor)
67. Centre d'Estudis de Subirats (Subirats)
68. Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà (Isona)
69. Centre d'Estudis d'Uldecona (Uldecona)
70. Centre d'Estudis Esteve Albert Corp (Dosrius)
71. Centre d'Estudis Històrics de Badalona (Badalona)
72. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
73. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
74. Centre d'Estudis Lacetans (Solsona)
75. Centre d'Estudis Lacunencs (La Llacuna)
76. Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner (Canet de Mar)
77. Centre d'Estudis Locals d'Alaior - Fòrum 3r Mil·lenni (Alaior)
78. Centre d'Estudis Locals de Sant Vicenç dels Horts (Sant Vicenç dels Horts)
79. Centre d'Estudis "Lo Lliscó" (Mas de Barberans)
80. Centre d'Estudis Martorellencs (Martorell)
81. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
82. Centre d'Estudis Mont-rogens (Mont-roig del camp)
83. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
84. Centre d'Estudis Populars. Arxiu Històric de Roquetes - Nou Barris (Barcelona)
85. Centre d'Estudis Ribagorçans (Benavarri)
86. Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar" (Riudoms)
87. Centre d'Estudis Rubinencs (Rubi)
88. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
89. Centre d'Estudis Selvatans (La Selva del Camp)
90. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
91. Centre d'Estudis Seniens (la Sénia)
92. Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Torredembarra)
93. Centre d'Estudis Tossencs (Tossa de Mar)
94. Centre d'Estudis Vilassarencs (Vilassar de Mar)
95. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
96. Centre de Lectura de Reus (Reus)
97. Centre de Recerques del Pla d'Urgell "Mascançà" (Mollerussa)
98. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Montblanc)
99. Centre Picasso d'Orta - Associació UNESCO (Horta de Sant Joan)
100. Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona (Tarragona)
101. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola (Cerdanyola)
102. Col·lectiu El Brogit (Castellbell i el Vilar)
103. Col·lectiu per a la Investigació de la Prehistòria i l'Arqueologia de Garraf-Ordal (Begues)
104. Confraria de Campaners i Carillonistes de Catalunya (Os de Balaguer)
105. Consell Cultural de les Valls d'Aneu (Esterrí d'Aneu)
106. Esbart Català de Dansaires (Barcelona)
107. Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià (Alaquàs)
108. Fundació Arnau Mir de Tost (Ager)
109. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
110. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
111. Fundació Roca i Galès (Barcelona)
112. Grup d'Amics del Museu Arxiu de Sentmenat (Sentmenat)
113. Grup de Col·laboradors del Museu de Rubí (Rubí)
114. Grup de Recerca i Estudis Cassanencs (Cassà de la Selva)
115. Grup d'Estudis Cubellencs (Cubelles)
116. Grup d'Estudis d'Esplugues (Esplugues de Llobregat)
117. Grup d'Estudis i Recerques de Cerdanyola (Cerdanyola del Vallès)
118. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
119. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
120. Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
121. Grup de Recerca de Cervelló (Cervelló)
122. Grup de Recerca Folklorica d'Osona (Folgueroles)
123. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
124. Grup d'Història del Casal (Mataró)
125. Institut d'Estudis Balearics (Palma de Mallorca)
126. Institut d'Estudis Ceretans (Puigcerdà)
127. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Ondara)
128. Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria (La Pobla de Vallbona)
129. Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (Alaquàs)
130. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Amposta)
131. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida (Ontinyent)
132. Institut d'Estudis del Baix Cinca (Fraga)
133. Institut d'Estudis del Baix Empordà (Sant Feliu de Guíxols)
134. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
135. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres)
136. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
137. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès)
138. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
139. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
140. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell (Adrell)
141. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
142. L'Avenç de Cornellà. Associació pel patrimoni històric i la cultura (Cornellà de Llobregat)
143. L'Espitllera Fòrum d'Estudis Segarrencs (Florejats)
144. Museu Arxiu de Santa Maria - Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
145. Músics per la Cobla (Sabadell)
146. Obra del Ballet Popular (Barcelona)
147. Observatori Sociodemogràfic de les Terres de Lleida (Lleida)
148. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Olot)
149. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
150. Societat Andorrana de Ciències (Andorra la Vella)
151. Societat Arqueològica Lul·liana (Palma de Mallorca)
152. Societat Catalana d'Història Cultural (Barcelona)
153. Societat d'Estudis de la Verneda de Sant Martí (Barcelona)
154. Taller d'Història de Gràcia. Centre d'Estudis (Barcelona)
155. Taller d'Història del Clot - Camp de l'Arpa (Barcelona)
156. Terra dels Avis (Elna)
157. Tot Història Associació Cultural (Barcelona)

FRONTISSA

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA
Tel. 933 248 585 ext 131 • Fax 932 701 180 • ccepc@ccepc.cat • www.ccepc.cat

Coordinació:

Josep Santesmeses i Ollé

Consell de Redacció:

Jaume Bosch, Josep M. Contel, Narcís Figueras, Andreu Ginés, M. Carme Jiménez,
Jaume Mascaró, Manel Pastor, Marcel Poblet i Francesc Viso

ISSN: 1575-2534 - ISSN Digital: 2938-5024

Composició i impressió: Gràfiques del Matarranya. Calaceit

Amb el suport de:

